

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1142

7. OŽUJKA 2025. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Završen kapitalni projekt »Rasti gdje si posijan«

**Novi vrtić
u Tavankutu**

SADRŽAJ

4

Hrvatski program na RTV-u
15 godina Dnevnika

11

Izaslanstvo HKS-a u Subotici
**Predstavljeni
studijski programi**

12

Dr. sc. Kristian Turkalj,
v. d. dekana Pravnog fakulteta
na HKS-u u Zagrebu
**Politička zastupljenost
manjina je kruna svega**

16

»Godine novog preporoda«:
75 godina od smrti
Josipa Đide Vukovića
**Politički prvak
bunjevačkih Hrvata**

20

*Veliko bunjevačko-šokačko prelo
u Somboru*
**A na prelu
nebrojeno svita**

30

Književno prelo u Subotici
**Monografija, poezija,
glazba, igrokaz**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip
Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Ne-
venka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić,
Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

• Davor Bašić Palković
• (novinar, urednik rubrike kultura)
• Ivan Ušumović
• (novinar, urednik sportske rubrike)
• Zvonko Sarić
• (novinar)
• Jelena Dulić Bako
• (novinarka)
• Suzana Darabašić
• (novinarka dopisništva Srijem)
• e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

LEKTOR:

• Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

• Thomas Šujić (tehnički urednik)
• Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

• Nada Sudarević

FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:

• Mirjana Trkulja
• (tajnice@hrvatskarijec.rs)
• (distribucija@hrvatskarijec.rs)

ADMINISTRACIJA:

• Branimir Kuntić

• TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

• TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

• E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

• WEB: www.hrvatskarijec.rs

• TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

• List je upisan u Registar javnih glasila

• Agencije za privredne registre Republike Srbije

• pod registarskim brojem: NV000315

• COBISS SR-ID 109442828

• CIP - Katalogizacija

• u publikaciji Biblioteka

• Matice srpske, Novi Sad

• 32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Andželi čuvari

Kada govorimo o hrvatskoj manjini u Srbiji, događaj koji je obilježio tjedan za nama jest svečano otvorenje vrtića *Andželi čuvari* u Tavankutu. Time je ujedno završen kapitalni projekt *Rasti gdje si posijan* koji je financirala Vlada Hrvatske. Ukupne vrijednosti 1.360.000 eura, projekt je podrazumijevao obnovu i dogradnju ukupno triju vrtića.

Podsjetimo, *Rasti gdje si posijan* drugi je kapitalni projekt kojim se pomaže očuvanje nacionalnog i kulturnog identiteta te opstojnost ovdašnjih Hrvata, nakon izgradnje Hrvatskog doma – Matice u Subotici, sjedišta njihovih profesionalnih institucija.

Novi vrtić u Tavankutu, u kojem će se odgojno-obrazovni rad izvoditi na hrvatskom jeziku, moći će primiti šezdesetero djece, od jaslenog do predškolskog uzrasta. Ujedno, ovim projektom značajno su prošireni i unaprijeđeni (vrtić je nov i suvremeno opremljen) predškolski kapaciteti u tom selu. Stoga, čudi odsustvo predstavnika lokalne Predškolske ustanove *Naša radost* (u čijem sustavu će *Andželi čuvari* raditi) ili Grada Subotice na svečanosti otvorenja. A kako smo saznali od organizatora, bili su pozvani.

Kako sam već naveo, projekt *Rasti gdje si posijan* financirala je Hrvatska.

»Jako nam je važno da Republika Hrvatska skrbi za nas, da nas podupire, a mi, kao što već znate, imamo puno ideja«, izjavila je na otvorenju vrtića predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**.

U ime hrvatske Vlade, svečanosti u Tavankutu nazočila je ministrica zaštite okoliša i zelene tranzicije **Marija Vučković**. Ona je podsjetila kako je matična država za ovdašnje Hrvate u proteklih osam godina izdvojila približno osam milijuna eura. A potpora će, kako je kazala, biti nastavljena i širit će se i na druga područja poput socijalne skrbi, poljoprivrede ili zaštite okoliša.

Nastavak potpore Hrvatima u Srbiji bila je jedna od poruka sastanka u Sotinu gdje su se susreli predstavnici više institucija, među kojima i Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Hrvatskog nacionalnog vijeća i Srijemske biskupije.

A o važnosti potpore, s psihološkog i općeljudskog aspekta, suvišno je govoriti. Posebice u ovom vremenu brojnih izazova i kriza, od događanja u državi do geopolitičkih odnosa.

D. B. P.

Hrvatski program na RTV-u

15 godina *Dnevnika*

Uredništvo programa na hrvatskom jeziku Radio-televizije Vojvodine obilježilo je 1. ožujka 15 godina emitiranja svoje središnje informativne emisije *Dnevnik*. Pokretanje *Dnevnika* predstavljalo je i uvod u formalno osnivanje Uredništva 2011. godine.

Osim *Dnevnika*, koji se emitira od ponedjeljka do subote u 17,45 sati, proizvode i druge TV sadržaje poput tjednih polusatnih emisija – *Svjetionik* i *Izravno*. Informacije koje proizvode objavljuju i na hrvatskoj poddomeni internetske stranice RTV-a: www.rtv.rs.

Glavni i odgovorni urednici programa na hrvatskom jeziku do sada su bili **Dragan Jurakić** i **Ivan Beneš** a aktualna urednica je **Jelena Tumbas Hajduković**.

Osim nas, u proizvodnji programa od osnutka redakcije sudjeluje i stalni dopisnik iz Subotice **Josip Stantić**, kao i povremeni dopisnik **Siniša Jurić**, koji je prvenstveno urednik radijskog programa na hrvatskom jeziku. A tu je i dopisnica iz Sombora **Zlata Vasiljević**. Broj uposlenika mijenjao se iz godine u godinu. Naravno, novi suradnici su uvijek dobrodošli. Nažalost, plaća koju svi mi primamo trenutačno je ispod republičkog prosjeka, a to nije nešto što može privući veću pozornost mladih koji možda i razmišljaju da se bave novinarstvom. Također, trenutačno smo u mogućnosti ponuditi samo ugovor na određeno vrijeme. A ako tomu pridodamo da je jako teško naći suradnike u Novom

Sadu koji govore hrvatski jezik i mogu odgovoriti zahtjevima posla, onda nisam baš optimistična glede skorog proširenja našeg malenog kolektiva», zaključila je Jelena Tumbas Hajduković.

U povodu ovog jubileja v. d. glavne i odgovorne urednice drugog programa RTV-a **Andrea Juhász** izjavila je kako se na tom kanalu emitiraju sadržaji na 14 jezika nacionalnih manjina, a jedan od njih je hrvatski. Osim informativnih tu su, kako kaže, i drugi medijski sadržaji kojima se čuva kultura i tradicija manjinskih zajednica.

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini čestitao je Uredniš-

tvu hrvatskog programa 15 godina djelovanja.

»Čestitku također upućujemo i vodstvu ove medijske ustanove, kao i svim dosadašnjim suradnicima, gledateljima, našem puku i svima ostalima koji svakodnevno prate domaći televizijski i radijski program na hrvatskome, znajući da takvih sadržaja nema malo, budući da je od svih manjinskih produkcija hrvatska, nakon mađarske, najpraćenija. Tomu najviše pridonose visoki profesionalni standardi i objektivnost medijskih sadržaja«, navodi se u objavi DSHV-a te dodaje kako je želja te stranke da organizacijski aspekti, kadrovski resursi i obim programa na hrvatskome nastave i dalje jačati.

H. R.

»Naš dnevnik emitira se svakim danom osim nedjeljom. Tih 10 minuta gledateljima možda djeluje kratko, ali je veliki izazov svakodnevno ih popuniti a da se pritom ne svodimo na puku prevoditeljsku službu agencijskih vijesti, nego da ponudimo i sadržaj koji se tiče isključivo hrvatske nacionalne zajednice u Srbiji. No, istrajavamo u tome, usprkos trenucima u kojima je bila upitna opstojnost redakcije, a kojih je bilo od 2010. godine do danas«, kaže Jelena Tumbas Hajduković.

Preseljenjem RTV-a u novu zgradu na Mišeluku, značajno su poboljšani uvjeti rada Uredništva na hrvatskom, prije svega kada je riječ o prostoru koji im je na raspolaganju. Broj članova Uredništva od 2011. je rastao a trenutačno ih je sedmero uposlenih.

»Nas je trenutačno sedmero zaposlenih, od toga je jedna kolegica na privremeno-povremenom ugovoru.

Sastanak Vojnić i Vučković

Nastavak potpore i mogući projekti

Nakon otvorenja novog vrtića *Anđeli čuvari* u Tavankutu predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** sastala se s ministricom zaštite okoliša i zelene tranzicije Hrvatske **Marijom Vučković**, objavio je HNV.

Vojnić je predstavila Hrvate u Srbiji, njihov položaj i prilike, te izazove s kojima se nose.

Ministrica Vučković je najavila nastavak potpore, posebice u području njenog ministarstva i govorila o mogućim projektima koji se odnose na zaštitu okoliša.

Sastanku su nazočili i predstavnici hrvatske diplomacije u Srbiji, NIU *Hrvatska riječ* te Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

H. R.

Sastanak u Sotinu

Potpore Hrvatima u Srbiji

Saborska zastupnica i predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**, skupa s biskupom Srijemske biskupije mons. **Fabijanom Svalinom** i župnikom i generalnim vikarom Srijemske biskupije mons. **Josipom Ivešićem**, imala je radni sastanak 1. ožujka u Sotinu s hrvatskim dužnosnicima a tema su bili Hrvati u Srijemu, objavio je HNV.

Oni su razgovarali s državnim tajnikom Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Zvonkom Milasom i njegovim suradnicima **Milanom Bošnjakom** i **Vedranom Iskrom**, zamjenikom župana Vukovarsko-srijemske županije koji obnaša dužnost župana **Franjom Oreškovićem**, te sa saborskim zastupnikom **Nikolom Mažarom** i sa **Zrinkom Čobanković**, ravnateljicom Razvojne agencije Vukovarsko-srijemske županije.

Na sastanku je bilo riječi o potpori Hrvatske pripadnicima hrvatske manjine u Srbiji, a poglavito u Srijemu gdje se realiziraju projekti izgradnje kompleksa *Domus Dimitrianum* u Srijemskoj Mitrovici kao i triju »malih matica« u Petrovaradinu, Rumi i Šidu. Istaknuto je i da je Vukovarsko-srijemska županija aktivno sudjelovala u financiranju infrastrukturnih, obrazovnih, kulturnih i drugih programa i projekata hrvatskih institucija i udruga u Srbiji u proteklih sedam godina, te da će to činiti i u budućnosti.

»Pomoć Hrvatima izvan domovine prioritet je svih politika, jer na taj se način doprinosi očuvanju i promicanju hrvatskog jezika, kulture i službene uporabe hrvatskog jezika i pisma kao i zaštiti ljudskih i manjinskih prava hrvatskog naroda u Srbiji«, usuglašeno je na sastanku.

D. B. P.

Završen kapitalni projekt »Rasti gdje si posijan«

Otvoren novi vrtić u Tavankutu

Novi vrtić moći će primiti ukupno šezdeset mališana u jaslenoj skupini i pripremno predškolskom programu, a rad će se odvijati na hrvatskom jeziku

Novoizgrađeni dječji vrtić *Anđeli čuvari* u Tavankutu svečano je otvoren 4. ožujka i time je završen kapitalni projekt »Rasti gdje si posijan«. Projekt, ukupne vrijednosti 1.360.000 eura, financirala je Vlada Hrvatske, a podrazumijevao je obnovu i dogradnju triju vrtića. Konkretno, u objekt u Tavankutu uloženo je 860.000 eura. Ovaj objekt, koji uz vrtić obuhvaća i Pastoralni centar, u vlasništvu je mjesne Rimokatoličke župe Presvetog Srca Isusova, a njegovi temelji izgrađeni su na nekadašnjem samostanu sestara dominikanki koje su u Tavankutu djelovale do 1999. godine. Novi vrtić moći će primiti ukupno šezdeset mališana u jaslenoj skupini i pripremno-predškolskom programu, a rad će se uz vjerski odgoj, odvijati na hrvatskom jeziku.

Potpore će i dalje biti

U sklopu prigodnog programa, u kome su sudjelovala djeca iz mjesnog HKPD-a *Matija Gubec*, nove prostorije blagoslovili su inicijator ideje za izgradnju ovog vrtića vlč. **Tomislav Vojnić Mijatov** i župnik u Tavankutu vlč. **Marijan Vukov**. Kompletanu gradnju vrtića, od projekta do

otvorenja, vodilo je Hrvatsko nacionalno vijeće, a kako je predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** naglasila, za to je, osim financija, bilo potrebno prikupiti i 111 papira (dozvola, dokumentacija, taksi...). Za godinu i pol dana, koliko su trajali radovi, održano je oko 40 sastanaka koordinacije svih stručnjaka, a u izgradnji je sudjelovalo 60 ljudi i više od 20 volontera. No, bez novaca sve navedeno ne bi moglo biti provedeno.

»Jako nam je važno da Hrvatska skrbi za nas, da nas podupire, a mi, kao što već znate, imamo puno ideja. Dogovoreno je da će, nakon što mi izgradimo vrtić, Grad Subotica i PU *Naša radost* omogućiti njegovo funkcioniranje. Mi imamo naš kadar na hrvatskom jeziku i sigurna sam da će se vrlo skoro steći uvjeti i da će naši mališani krenuti u ovaj vrtić«, izjavila je Vojnić.

U ime hrvatske Vlade otvorenju vrtića nazočila je ministrica zaštite okoliša i zelene tranzicije **Marija Vučković**.

»Drago mi je da smo zahvaljujući naporima ovdašnje zajednice kao Vlada mogli sudjelovati i poduprijeti ove vrijedne strateške projekte. Kako investiciju radi koje smo se danas okupili tako i dva prethodno obnovljena vrtića. Najavila bih i našu podršku koja se odnosi na druge

projekte. Sredstva koja se dodjeljuju za projekte Hrvata u Srbiji u mandatu **Andreja Plenkovića** su se uvišestručila. Mislim da je ukupna vrijednost podrške u proteklih osam godina približno osam milijuna eura, a ta se praksa planira nastaviti i ubuduće«, rekla je Vučković.

Važnost vrtića je višestruka

Otvorenju vrtića nazočio je i lijep broj mještana i roditelja koji željno očekuju početak rada vrtića, što je sada na Predškolskoj ustanovi *Naša radost* koja će dalje osiguravati rad ovoga vrtića.

»Otvorenje vrtića nama kao roditeljima puno znači. U selu nema dovoljno mjesta u jaslicama niti u vrtiću. Djeca su do sada boravila u neadekvatnim uvjetima i ovo svi-
ma znači da ćemo imati nov vrtić, koji je zdrav i uređen.

Mislimo da je ovdje i zdravija sredina, bolje okruženje za odrastanje naše djece«, rekla je majka troje djece **Željka Francišković**.

O značaju vrtića župnik vlč. Marijan Vukov je rekao:

»Usudujem se reći da možda sada nismo ni svjesni važnosti ovoga vrtića. Kada prođe više generacija i nekoliko godina, vjerujem i očekujem da ćemo moći sve ovo bolje sagledati. Svu dobrobit ovih novih prostora i vrtića, jaslica i pastoralnog centra. Lako je biti optimističan i vjerovati da ono što smo dobili darom Hrvatske i predanim radom Hrvatskog nacionalnog vijeća, mnogih župljana i pojedinaca da će uroditi velikom plodom. U vrtiću će biti uključen i vjerski odgoj, a sam naziv vrtića govori da je riječ o nečemu religijskom. To je općenito stav Katoličke Crkve da je potrebno od malih nogu raditi na duhovnom i vjerskom odgoju, i da bi to trebalo jamčiti budućnost«.

Vlč. Vukov je također pojasnio da sama župa, bez dozvole Biskupije ništa od ovoga ne bi mogla, tako da je sve rađeno s blagoslovom i dopuštenjem subotičkog biskupa **Franje Fazekasa**.

Na temeljima samostana

Valja spomenuti i kako je vrtić izgrađen na temeljima nekadašnjeg samostana sestara dominikanki koje su u Tavankutu djelovale od početka 70-ih godina prošlog stoljeća, a samostansku kuću su izgradile vlastitim sredstvima. Tavankučani su ovome redu dali šest sestara, a prve bačke dominikanke, s. **Mala Tereza Vidaković** i s. **Marija Josipa Vidaković** su po otvaranju samostana u

Tavankut donijele sliku utemeljitelja sv. Dominika i upravo ta slika postavljena je prigodom otvorenja vrtića i trebala bi biti podsjetnik da je vrtić sagrađen na temeljima samostana.

»Samostan je bio skromnijih dimenzija u odnosu na postojeću zgradu. Kada su sestre otišle iz Tavankuta, ovaj prostor je tek ponekad imao neku ulogu, ali ni blizu ovako veliku kao što će sada imati i to je velika radost ne samo za župu u Tavankutu, nego i puno šire«, istaknuo je vlč. Vukov.

Svečanosti su, među ostalim, nazočili i predstavnici hrvatske diplomacije u Srbiji, Pokrajinskog tajništva za obrazovanje i Katoličke Crkve, a bilo je vidno odsustvo predstavnika Grada Subotice i PU *Naša radost*.

Ž. V.

Održan sastanak radne skupine

Priprema se prijedlog Akcijskog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina

U Palači *Srbija* u utorak, 4. travnja, održan je sastanak radne skupine za pripremu prijedloga Akcijskog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina, na kojem je sudjelovalo više od 40 članova – predstavnika republičkih i pokrajinskih tijela, Koordinacije nacionalnih vijeća nacionalnih manjina te organizacija civilnog društva. Sastanku su nazočili i predstavnici izaslanstva Europske unije, Vijeća Europe, EKMI-ja te Misijske OEES-a.

Otvarajući sastanak, državni tajnik u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog prof. dr. sc. **Rejhan Kurtović** zahvalio je na podršci Uredu Vijeća Europe, istaknuvši izvrsnu suradnju između institucija. Kako je naglasio, podrška u pripremi Akcijskog plana samo je dio zajedničkih aktivnosti koje se provode s ciljem ispunjavanja preporuka nadležnih tijela Vijeća Europe. Novi akcijski plan ima za cilj unaprijediti sustav zaštite individualnih i kolektivnih prava pripadnika nacionalnih manjina u Srbiji, usklađujući ga s međunarodnim standardima te osigurati dosljedniju primjenu propisa. Njime se također nastoji poboljšati sudjelovanje manjina u javnom životu i ojačati institucionalni mehanizmi za zaštitu njihovih prava. Tijekom izrade prijedloga Akcijskog plana, na temelju preporuka petog mišljenja Savjetodavnog odbora, kreirat će se nove aktivnosti i definirati rokovi za njihovu provedbu. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog ostaje otvoreno za suradnju i dijalog sa svim zainteresiranim stranama, poručio je Kurtović, pozivajući članove radne skupine na aktivno sudjelovanje.

Na sastanku je predložena i metodologija daljnjeg rada, prema kojoj će se radna skupina organizirati u manje grupe po tematskim područjima – kulturi, obrazovanju, informiranju i drugim sektorima. U rad će biti uključeni predstavnici državnih tijela, nacionalnih vijeća i civilnog društva, a po potrebi će se održavati i dodatne konzultacije s relevantnim institucijama.

U ime Hrvatskog nacionalnog vijeća sastanku je nazočio **Darko Sarić Lukendić** koji je rekao kako potreba izrade novog Akcijskog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina proizlazi iz odgovora Europske komisije Srbiji koji je sadržao dvije preporuke, a jedna od njih je izrada novog Akcijskog plana. »Sama formulacija ovog zaključka implicira kako je, po mom mišljenju, potpuno nebitan sadržaj tog dokumenta, njegovi ishodi, a samim tim ni efekti, već je dovoljno prema zaključku da se ovaj dokument usvoji u propisanoj proceduri. Naglasak današnjeg sastanka bio je upravo na tome, poštovanju propisane procedure i metodologije, kako je i predviđeno dnevnim redom. Istaknuto je kako novi Akcijski plan koji se tek treba izraditi ne proizlazi ni iz jedne strategije, pa u tom smislu ostavlja autorima slobodu kreativnosti, a cinici bi mogli reći kako to ukazuje na nebitnost sadržaja samog

dokumenta. U cilju izrade ovog dokumenta angažirana je ekspertica **Milica Kolaković Bojović**, čiji je zadatak izrada nacrtu početnog dokumenta na kojem će se dalje raditi. Ono što ulijeva nadu jeste njeno osvrtnje na važnost identifikacije validnih i adekvatnih indikatora koje je moguće pratiti i mjeriti, a koji će zaista proizvesti nekakav ishod na osnovu predviđenih aktivnosti. Imajući u vidu kako Akcijski plan obuhvaća veliki broj raznovrsnih potreba koje su dodatno usložnjene činjenicom da referira na potrebe 24 nacionalne zajednice sa svojim specifikumima, ekspertica je predložila da se budući rad odvija u manjim radnim grupama koje bi se tematski sastajale. U svom obraćanju, vođen idejom dijaloga, pozdravio sam odluku da se održi sastanak i nakon tri godine tišine nastave aktivnosti na izradi Akcijskog plana. Izrazio sam nadu kako će ovaj dokument biti donijet u procesu dijaloga zainteresiranih strana«, izjavio je Darko Sarić Lukendić za naš tjednik.

H. R.

FOTO: minljmpdd.gov.rs

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Natječaj za projekte hrvatske manjine

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske objavio je Javni natječaj za prijavu programa/projekata organizacija hrvatske nacionalne manjine u svrhu ostvarenja financijske potpore za 2025. godinu. Na Javni natječaj mogu se javiti organizacije hrvatske nacionalne manjine (udruge, zaklade, ustanove, vjerske zajednice i ostale organizacije hrvatske nacionalne manjine) u 12 europskih država, među kojima je i Srbija.

Ukupan iznos sredstva financijske potpore je 2.200.000 eura od čega će za projekte Hrvata u Srbiji biti 625.000 eura.

Rok za podnošenje prijave traje zaključno do 4. travnja.

Opširnije na internetskoj stranici Ureda: www.hrvatiizvanrh.gov.hr.

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini

Žigmanov čestitao Miloševiću na izboru za predsjednika SNV-a

Predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** čestitao je **Borisu Miloševiću** na izboru za predsjednika Srpskog narodnog vijeća, krovne organizacije manjinskih samoupravnih tijela Srba u Hrvatskoj.

»Odgovorno predstavljanje i društvena artikulacija interesa srpske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj njegovim će se izborom, čvrsto vjerujemo, nastaviti na način kako je to SNV činilo i do sada – s brojnim uspjesima i postignućima u domenama ostvarivanja manjinskih prava srpske zajednice i integracije u hrvatsko društvo«, navodi se u čestitki.

Kako se dodaje, suradnja političkih i općenito manjinskih organizacija Srba iz Hrvatske i Hrvata iz Srbije nezamjenjiva je u smislu međusobne potpore i solidarnosti.

»Mi u DSHV-u je želimo i dalje odlučno njegovati, te proširivati njezine oblike i sadržaje, kako bi dobrobiti za naša dva naroda, temeljem te suradnje, bilo više i kako bi ona bila još bolja. Način na koji Srbi u Hrvatskoj ostvaruju svoju Ustavom garantiranu ugrađenost u politički sustav kroz političku participaciju i manjinsku samoupravu, unatoč eventualnim izazovima, za nas ostaje trajna inspiracija, budući da su na tome planu

izazovi za nas još uvijek prisutni«, zaključuje se.

H. R.

Izaslanstvo HKS-a u Subotici

Predstavljeni studijski programi

Predstavnici Hrvatskog katoličkog sveučilišta (HKS) iz Zagreba, rektor prof. dr. sc. **Željko Tanjić** i dekan Pravnog fakulteta u sklopu HKS-a doc. dr. sc. **Kristian Turkalj** posjetili su Hrvatsko nacionalno vijeće u Subotici, gdje su razgovarali s predsjednicom HNV-a **Jasnom Vojnić**, predsjednikom Izvršnog odbora **Marinkom Katićem** i članicom IO-a za obrazovanje **Natašom Francuz**.

Gosti su ovom prigodom upoznati s položajem i ključnim izazovima hrvatske manjine u Srbiji, kao i s radom HNV-a, posebno u području obrazovanja.

Hrvatsko katoličko sveučilište jedno je od sveučilišta u Hrvatskoj koje osigurava posebne upisne kvote za studente pripadnike hrvatskog naroda izvan Hrvatske, što uključuje i Srbiju. Nakon sastanka, rektor HKS-a prof. dr. sc. **Željko Tanjić** predstavio je studijski program sveučilišta ovdašnjim maturantima. Sveučilište ima više odjela (povijest, psihologija, sociologija, komunikologija, sestrinstvo) te fakulteta (Medicinski fakultet, Pravni fakultet, Tehnički fakultet) kao i Katedru za teologiju.

Kako je poručeno nakon sastanka, Vijeće želi organizirati ovakve susrete i u budućnosti, te predstaviti sveučilišta iz Hrvatske.

Prof. dr. sc. **Željko Tanjić** rekao je kako su željeli upoznati se s položajem i radom Hrvata u Vojvodini i predstaviti Sveučilište i njegove studijske programe.

»Prvobitni cilj mog dolaska je susret s hrvatskim svećenicima Subotičke biskupije koji su me pozvali na duhov-

nu obnovu uoči korizme, ali kako sam ja i svećenik i rektor Hrvatskog katoličkog sveučilišta u Zagrebu onda je to bila prilika da još jedanput posjetim i Hrvatsko nacionalno vijeće i da se informiram što Vijeće i Hrvati u Bačkoj, Srijemu i Banatu rade i da produbimo naše odnose. Ovdje smo bili 2018. godine s našim studentima, nastavnicima, započeli smo jedan projekt, objavili smo i nekoliko knjiga vezano uz Hrvate izvan Hrvatske. Bilo mi je drago vidjeti i ovaj dom Maticu koja je sagrađena i koja je prekrasna, vidjeti ovaj prostor i ljude koji ovdje rade i susresti, što me posebno veseli, zajedno s dekanom našeg budućeg Pravnog fakulteta i maturante i učenike trećih razreda srednje škole te predstaviti HKS i naše studijske programe. Mi imamo kvote i za Hrvate izvan Hrvatske svake godine i na različitim studijima, ovoga trenutka imamo troje studenata iz Subotice. Nije to veliki broj, ali se držimo onoga zrna po zrno pogača tako da vjerujem da će taj broj rasti«, rekao je rektor Tanjić.

Nataša Francuz je rekla kako su razgovarali i o budućoj suradnji s rektorom HKS:

»Želja nam je u Subotici okupiti sve rektore hrvatskih sveučilišta te ćemo, nakon ovoga susreta, zajedno sa Središnjim državnim uredom i Ministarstvom znanosti i obrazovanja Hrvatske pokušati ostvariti tu zamisao s ciljem da se rektori svih sveučilišta u Hrvatskoj upoznaju, kako s radom krovne institucije tako i s hrvatskom zajednicom u Srbiji«.

J. D.

Dr. sc. Kristian Turkalj, v. d. dekana Pravnog fakulteta na HKS-u u Zagrebu

Politička zastupljenost manjina je kruna svega

*Kad vi date nekoj manjinskoj zajednici da može kroz institucije artikulirati svoje potrebe, onda je niste bacili na marginu i u sjenu i onda je ta zajednica dio društva * EU se nalazi pred novim izazovima i sada je pitanje kako će se u novim okolnostima ona uspjeti posložiti te hoće li se naći dovoljno snage i jedinstva da odgovori na ove izazove koji su sada dosta veliki*

Intervju vodila: Jasminka Dulić

O d ove godine na Hrvatskom katoličkom sveučilištu u Zagrebu studenti će se moći upisati i na studij prava, uz studije povijesti, psihologije, sociologije, komunikologije te sestrinstva i medicine. V. d. dekana Pravnog fakulteta je doc. dr. sc. **Kristian Turkalj**, s kojim smo razgovarali o ustrojstvu integriranoga prijediplomskoga i diplomskoga studija prava, ali i o stanju stvari u Europskoj uniji, budući je tijekom svoje karijere bio pregovarač za pristupanje Hrvatske EU te diplomat u hrvatskoj Misiji pri EU u Bruxellesu. Osim toga, ima više od 15 godina profesionalnoga iskustva u pružanju obuke i osposobljavanju pravosudnih dužnosnika i državnih službenika u Hrvatskoj, Albaniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Gruziji, Kosovu, Makedoniji, Moldaviji i Srbiji. Autor je brojnih znanstvenih i stručnih radova i monografija u području europskog javnog prava.

► **V. d. dekana ste Pravnog fakulteta koji je osnovan prošle godine na Hrvatskom katoličkom sveučilištu.**

Kako je osmišljen vaš fakultet i po čemu se razlikuje od drugih pravnih fakulteta?

Pravni fakultet je osnovan 12. listopada 2024, a dopunnicu smo dobili dan prije od Agencije za visoko školstvo kojom se akreditira studijski program. Kako je 11. studenoga Sv. Martin tako smo na Fakultetskom vijeću izabrali njega za zaštitnika Pravnog fakulteta. U pripremi studijskog programa krenuli smo od analize postojećih načina studiranja, a slušali smo i praktičare što oni smatraju da nije dobro. Svaki fakultet mora donositi znanje i osigurati stjecanje znanja, ali mi smo shvatili da to u današnje vrijeme više nije dovoljno. Slično su nam ukazivali i praktičari. S tim ciljem uveli smo četiri obvezna pravna praktikuma koji prate ključne pravne grane te pet izbornih praktiku-ma. No, potpuna novost je želja izgradnje osobe budućih pravnik-a koji će imati izgrađene etičke vrijednosti i vlastiti integritet. Navedeno mislimo da je veoma važno. U tom smislu smo nekoliko kolegija osmislili, a najvažniji predmet

među njima je predmet etika pravnih profesija, gdje će se studenti upoznati što su to etički standardi suca, odvjetnika, tužitelja itd. Ono što je još važna razlika je da smo se mi opredijelili za vrlo malu upisnu kvotu od 40 studenata. To znači individualni pristup i mentorski rad sa studentima. Cijeli program je sadržajno koncipiran da priprema buduće pravnike za europsko tržište, ne samo za hrvatsko. Tako smo koncipirali i studijski program te veliki dio predmeta čine europski i međunarodnopravni predmeti. Osim toga, veliki naglasak stavljen je na mobilnost studenata i nastavnika za vrijeme studija. Mislimo da je važno da studenti za vrijeme studija odu u inozemstvo, uključe se u drugačije okruženje te time grade svoje samopouzdanje za buduće uključivanje u europsko tržište rada.

► **Tijekom karijere bili ste u diplomaciji, vladi, bili ste konzultant a danas ste u obrazovanju i znanosti.**

Krenuo sam kao diplomat u Ministarstvu vanjskih poslova, bio sam na mandatu u Misiji Hrvatske u Bruxellesu, ali sve vrijeme imao sam potrebu produbljivati znanja o stvarima s kojima sam se susretao u profesionalnom životu. Tako se razvio interes za znanost. Paralelno sa svojom diplomatskom karijerom objavljivao sam znanstvene radove. Kasnije sam radio u Ministarstvu pravosuđa kao ravnatelj uprave, a potom i kao državni tajnik. Nakon napuštanja poslova u državnoj upravi postajem konzultant te djelujem na međunarodnom tržištu. U to vrijeme prije četiri-pet godina došla je ponuda da se uključim u pripremu novog studijskog programa za studij prava, a koju sam odmah prihvatio. Priprema novog studija prava bio je dug i zahtjevan pothvat te je zahtijevao velika odricanja. U jednom trenutku sam se sjetio našeg eminentnog profesora **Davora Vidasa** koji radi na Institutu *Fridrich Nansen* u Norveškoj te sam ga zamolio da se uključi u naš tim. Srećom, on je to prihvatio tako da bi se moglo reći da smo nas dvojica suautori cijelog studijskog programa. U radu smo se nadopunjavali koristeći različita iskustva i različite pristupe, a što je rezultiralo jednim modernim i inovativnim programom koji povezuje teoriju i praksu.

► **Koji će biti kriteriji za upis?**

Što se tiče kriterija, odlučili smo se za prosjek ocjena posljednje godine srednje škole. Većina fakulteta ima sve četiri godine, ali meni se činilo da je bilo bolje pokušati da dobijemo balansirani odaziv i djevojaka i mladića budući da znamo da dečkima treba malo više vremena za sazrijevanje. Osim toga, gleda se i uspjeh na maturi. Posebno se vrednuje uspjeh hrvatskog i engleskog jezika, kao i neki društveni predmeti. Bodovi se mogu dobiti i na znanju drugog stranog jezika, završenoj drugoj srednjoj školi itd.

► **Hoće li biti i posebne kvote za Hrvate izvan Hrvatske?**

Da, ima i posebne kvote za Hrvate izvan Hrvatske. Također imamo i jedno mjesto za strance te za osobe s posebnim potrebama.

► **S Hrvatima u Srbiji prve ste susrete i suradnju imali kada ste držali edukaciju za članove hrvatskih institucija o tome kako funkcionira Europska unija 2014. godine. Što je bio cilj tih edukacija?**

Poanta je bila da ljude koji su u zajednici upoznato s time kako funkcionira Europska unija, kako funkcionira pregovarački proces i da im damo neku mogućnost da sami započnu artikulirati svoje interese, svoje potrebe u pregovaračkom procesu tako da postanu aktivni dionik pristupanja Srbije Europskoj uniji. I da se kroz taj proces unaprijedi položaj Hrvata, da se izbore za ono što bi bilo normalno za svaku manjinsku zajednicu.

► **Tu je naročito važno poglavlje 23 za kojeg ste Vi bili pregovarač u pristupanju Hrvatske Europskoj uniji.**

Da, bio sam pregovarač za poglavlje 23 i 24 za Hrvatsku. U poglavlju 23 razgovarali smo upravo o pravima i zaštiti nacionalnih manjina i naravno iskustva koje je Hrvatska prolazila u zaštiti svih nacionalnih manjina uključujući i zaštitu srpske nacionalne manjine sigurno imaju relevantnosti i obrnuto. Dakle, neki standardi koji su se tražili od Hrvatske da ispuni, i tu bih prvenstveno govorio o političkoj zastupljenosti, o korištenju vlastitog jezika i pisma i drugo. To su sve stvari koje smo mi adresirali kroz pristupne pregovore. Radi se o nizu prava, ali i problema s kojima su se manjinske zajednice u Hrvatskoj suočavale te ih je trebalo objediniti na jedno mjesto kako bi se odredili prioriteti u njihovom rješavanju. Ukoliko sve pokušate riješiti odjednom, vrlo vjerojatno nećete riješiti ništa. Nisu sve potrebe jednako važne, te je stoga potrebno jasno definirati prioritete. Treba izabrati ono što je najvažnije za zajednicu u tom trenutku.

► **Politička zastupljenost svakako treba imati prioritet, ali vidimo da u Srbiji to pitanje još uvijek nije riješeno na način da i manje brojne manjine imaju svoje predstavnike u parlamentu, pokrajinskoj skupštini i lokalnim skupštinama niti u izvršnim vlastima. Iako postoji i bilateralni sporazum koji definira i to pitanje. Postoji li neki univerzalni princip ili pravilo ili uniformno rješenje na razini EU o tome na koji način ovo pitanje treba riješiti ili svaka država to rješava na svoj način?**

Ne postoji, ali mislim da treba slijediti primjere dobre prakse, jer kad vi date nekoj manjinskoj zajednici da može kroz institucije artikulirati svoje potrebe onda je niste bacili na marginu i u sjenu i onda je ta zajednica dio društva. I mislim da je to zdrav pristup. Mislim da je to zdravo u Hrvatskoj da imamo nacionalne manjine koje imaju na neki način privilegirani položaj i imaju posebno izborno pravo i mislim da je to puno bolje. Jer onda možemo čuti određenu manjinsku zajednicu u vlastitoj državi, čuti probleme s kojima se zajednica suočava, koji problemi često nisu nepremostivi. Tako da mislim da je politička zastupljenost kruna svega.

► **Međutim, taj model u Srbiji nije prihvatljiv niti za stručnjake niti za političare jer ne žele primijeniti garantirane mandate kao u Hrvatskoj već samo sniženi cenzus koji međutim ne omogućuje malobrojnijim manjinama i onima koje su disperzirane da imaju svoje predstavnike. Je li to po kriterijama EU dovoljno?**

To ćemo vidjeti u procesu, ali ponavljam da je politička participacija u društvenim procesima u svojoj biti zdrava

za svako društvo. Svaka zajednica koja ne može artikulirati svoje potrebe je frustrirana, a onda ta frustracija rađa probleme. To je moje mišljenje za bilo koje društvo o kojemu govorimo neovisno o kojem se društvu radi.

► **Zašto se poglavlje 23 smatra najvažnijim?**

Zato što tu govorimo o vrijednostima koje dijele države članice EU. Dakle, za sve koji žele postati dio »kluba« države članice očekuju da će istinski prihvatiti i poštivati te vrijednosti. To su vrijednosti poštovanja ljudskog dostojanstva, slobode, demokracije, jednakosti, vladavine prava i poštovanja ljudskih prava, uključujući i prava pripadnika manjina. Te su vrijednosti zajedničke državama članicama u društvu u kojem prevladavaju pluralizam, nediskriminacija, tolerancija, pravda, solidarnost i jednakost žena i muškaraca. Za mene su to i kršćanske vrijednosti. Dakle, to su neke vrijednosti koje se jednostavno trebaju poštivati. Poštivanje tih vrijednosti znači da država mora imati nezavisno, nepristrano i učinkovito pravosuđe. Nadalje, to znači učinkovitu borbu protiv korupcije te poštivanje ljudskih prava itd. I naravno sve to čini to poglavlje izuzetno zahtjevnim i teškim. To nije kao ostala poglavlja gdje moraš uskladiti vlastite propise u nekom području s pravom Europske unije. Ispunjenost kriterija tu se svodi na ocjenu je li država ispravno i potpuno prenijela propise EU u nacionalno zakonodavstvo. Za razliku od toga, ispunjavanje kriterija u poglavlju 23 uveliko se zasniva na percepciji funkcioniranja institucija. U tom smislu koriste se npr. različiti barometri korupcije, a koji se svi zasnivaju na percepciji raširenosti korupcije u društvu. Ti barometri su subjektivni, ali istovremeno i indikativni. No, ono što je presudno, Europska komisija njih uzima kao relevantne, te na temelju njih donosi ocjenu o ispunjavanju kriterija za članstvo. Sad mi možemo reći da oni nisu relevantni, ali ako su u Europskoj komisiji prihvaćeni onda nešto moraš poduzeti. Tako je i s nezavisnošću pravosuđa, možeš imati sve zakone, ali ako je očito da imaš problem s nezavisnošću pravosuđa, onda se nešto mora uraditi.

► **Kako to postaje očito i kako se to rješava? Što se može učiniti?**

To je sistemska promjena cjelokupne organizacije pravosudnog sustava jer recimo, a to je samo jedan mali segment, da se osigurava da suci biraju suce, a ne politika da određuje tko će biti sudac. Znači da cijeli sustav selekcije sudaca bude nezavisan od politike također i izbor državnih tužitelja. Cilj je izgraditi pravosudni sustav u kojem će se građani osjećati jednaki pred zakonom i jednaki pred sudovima. Odnosno izgraditi sustav u koji će građani imati povjerenja.

► **Međutim, ni nakon ulaska u EU ta pitanja i sumnje u neovisnost pravosuđa ne nestaju i utjecaj politike ne nestaje u potpunosti. Tako su i u Hrvatskoj nedavno bile velike polemike oko izbora Ivana Turudića za glavnog državnog tužitelja.**

Uvijek će biti da predsjednika vrhovnog suda u državi i glavnog tužitelja imenuje politika, ali sve ostalo ne smi-

je birati politika. Jer što sad predsjednik vrhovnog suda može napraviti? On je čelnik pravosudne vlasti, a svi suci su nezavisni i nepristrani i u odnosu na njega. On je prvi među jednakima. Bilo je velikih polemika, ali u konačnici, barem kod nas, politika više nema mogućnosti da kadrovira suce i tužitelje.

► **Koliko se EU promijenila od početaka pa do danas?**

Ona se stalno mijenja. To je jedino što je stalno. Ako se sjetimo samih početaka, tada je cijela ideja i cijeli koncept bio osmišljen da više ne bude rata na europskom tlu. I sada ako gledamo prostor EU, možemo reći da među državama članicama EU takvih sukoba više nije bilo. Tome je služila zajednica za ugljen i čelik koja je upravo doprinijela kontroli nad sirovinama za ratnu industriju. Mi sada govorimo o Europskoj uniji koja je postala politička integracija, a ne samo gospodarska kakva je bila njezina prethodnica Europska ekonomska zajednica. Europska unija sad ima međunarodno pravni subjektivitet, a što znači da poput država može preuzimati obveze u međunarodnim odnosima. Naravno, svakog dana, a vidimo i sada, EU se nalazi pred novim izazovima i sada je pitanje kako će se u novim okolnostima ona uspjeti posložiti te hoće li se naći dovoljno snage i jedinstva da odgovori na ove izazove koji su sada dosta veliki.

► **Čini se da EU, kada dođe kriza, teško odgovara na izazove, recimo u vrijeme covida, sada u vrijeme rata u Ukrajini?**

Ne bih bio baš tako siguran. Mi smo doživjeli da je to pitanje solidarnosti bilo važno. Sjećamo se kada je Zagreb i Petrinju pogodio ozbiljan potres da su velika bila razaranja i da nije bilo pomoći Zagreb se ne bi obnovio. Naše Sveučilište, eto kao primjer, velikim se dijelom obnovilo solidarnošću EU. Ta solidarnost je bila velika i kada je bio covid jer opet je EU financirala cjepivo.

► **Zašto Srbija stoji u procesu pristupanja već jako dugo, je li problem u Srbiji ili u samoj EU koja ima problema sama sa sobom?**

Ja bih rekao da je sigurno i jedno i drugo. Pristupni pregovori imaju čimbenike na koje vi možete utjecati kao zemlja koja želi ući u EU i to su reforme i čimbenike na koje ne možete utjecati. To su recimo odnosi u svijetu, nacionalni izbori u nekoj državi članici, Nizozemskoj, Njemačkoj. Često se čekaju rezultati izbora u nekoj državi kako bi se vidjelo hoće li nova većina biti za proširenje ili će biti protiv. Pogotovo se to odnosi kad su izbori u nekoj od ključnih država. Mislim da sigurno ni Srbija ne može utjecati na globalne procese kao što ne može ni Hrvatska, ono što može je da provodi reforme. Da jača vladavinu prava, da unaprijedi nezavisnost pravosuđa, da unaprijedi borbu protiv korupcije, itd. Srbija ima još jedan poseban uvjet: to je dijalog s Kosovom, poglavlje 33 i ono može blokirati sva druga poglavlja, tako je i s poglavljem 23 i poglavljem 24. Znači, ta tri poglavlja sad su izdvojena među poglavlji-ma. Ukoliko ostvareni napredak u tim poglavlji-ma nije dovoljan ili je došlo do stagnacije, čak i nazadovanja, onda EU može donijeti odluku da se zaustavljaju pregovori u

drugim poglavljima. Ono što je u praksi, iz mog iskustva, rijetko će se baš takva formalna odluka donijeti, ali onda se često dogodi da se ništa ne otvara. Znači, odluka nije donesena stvarno da se kaže »evo, temeljem toga što nije ostvaren dostatni napredak sada nećemo otvoriti ta i ta poglavlja«, ali je činjenica da se ona ne otvaraju i poruka koja se šalje je »niste dovoljno brzo napredovali u reformama«. Tako da područje vladavine prava je veoma bitno i naravno Europa gleda i unutarnju dinamiku države, tako da će sigurno sada i to utjecati na daljnje procese. I dok se ne vidi kamo to ide vjerojatno će i Europa malo zastati da vidi kako će se sve to rasplesti.

► **Srbija vodi vanjsku politiku koja nije usklađena s vanjskom politikom EU i vjerojatno i to utječe na pregovarački proces.**

Ona nije usklađena i to je veliki problem, jer ako hoćete postati dio kluba, i dijeliti iste vrijednosti kao države članice EU, onda se od države kandidatkinje očekuje da se usklađuje s vanjskom i sigurnosnom politikom već tijekom pristupnih pregovora.

► **A koji je značaj izvještaja izjavitelja Europskog parlamenta za Srbiju Tonina Picule?**

Europski parlament će kroz svoje izvješće iznijeti svoj stav i taj stav Europska komisija neće ignorirati, Komisija je izvršna vlast, a oni koji donose odluke u EU su Europ-

sko vijeće, Europski parlament i Vijeće ministara. Sigurno da je to politički stav gdje će parlament nakon rasprave, izmjena i dopuna, kako god to izvješće na kraju bude finalizirano, time reći »evo ovo je ono što Europski parlament misli«. Dakle, to na kraju neće biti osobno izvješće jednog parlamentarca već cijelog Europskog parlamenta, kome će naravno zastupnik **Picula** dati važan tonalit. Znači da će svi zastupnici koji su izabrani na demokratskim izborima onda stati iza takvoga političkog stava i koji naravno Europska komisija sigurno ne ignorira.

► **Jako je komplicirana ta Europska unija za razumjeti. Kako ona funkcionira?**

Naravno, jer je previše tijela i da bi se moglo nekako kroz te labirinte i procese odlučivanja jako je važno uvijek znati tko kada donosi odluke. Jer ako vi krenete lobirati sada Europsku komisiju, a Europski parlament raspravlja o vama onda je pogrešan tajming. Znači, uvijek trebate znati kada s kim razgovarati i prezentirati svoj napredak. Pri tome, u procesu pristupanja države kandidatkinje često zanemaruju ulogu država članica, a upravo su na kraju države članice one koje donose odluku o ispunjavanju ili neispunjavanju kriterija za članstvo.

► **U kojoj mjeri pojedinačne države mogu blokirati pregovore? Koliko se često to događa?**

To se Hrvatskoj dogodilo. EU je to prvi put vidjela na našoj situaciji i to je jedan presedan koji je bio stvoren. Nakon toga se taj presedan ponovio i s Makedonijom. Dakle, prema postojećem sustavu svaka država članica može blokirati ulazak nove države u članstvo budući da ima pravo veta. U Europskom vijeću, u kojem su šefovi država i vlada, odluke koje donose tijekom pregovora donose jednoglasno. Osobno mislim da je to šteta kad dođe do blokiranja budući da je u prošlosti uvijek postojao neki način da se dođe do kompromisa i takve se stvari nisu radile, a sada se ta praksa promijenila i mi vidimo da je Makedoniju prvo blokirala Grčka, a zatim Bugarska. Tako da su to stvari koje su sada realnost.

► **Koje zamjerke imate prema Europskoj uniji ili gdje Vi vidite probleme u funkciniranju?**

Zasigurno ono što svi vide je pitanje odnosa efikasnosti u donošenju odluka i demokracije. Neke se velike države brinski razvijaju zahvaljujući pomanjkanju demokracije. U demokratskim društvima i pogotovo individualističkim društvima postoje procedure, te procedure usporavaju neke procese pa vi vjerojatno danas ne možete biti ni toliko konkurentni državama poput Kine. Želimo li mi živjeti u drugačijem društvu od demokratskog to je pitanje. Sve ima svoju cijenu. Sigurno da bi neke stvari možda trebalo ostaviti na najnižoj razini i nepotrebno je da o njima odlučuje Bruxelles. Ali to su sve manje važne stvari, a sada se pokazuje da je vjerojatno jedno od ključnih pitanja gdje se dugo nije mogao učiniti neki napredak – pitanje zajedničke obrambene politike. To je sada goruće pitanje koje se pred nama u EU nalazi i gdje se hitno traži odgovor. Mislim da je svaka kriza, pa i ova sada, prilika za EU da iz nje izađe još jača.

75 godina od smrti Josipa Đide Vukovića (1890. – 1950.)

Politički prvak bunjevačkih Hrvata

Prije nekoliko dana, u utorak, 4. ožujka, navršilo se 75 godina od smrti **Josipa Đide Vukovića** (1890. – 1950.), jednog od najznačajnijih prvaka međuratnog perioda među bunjevačkim Hrvatima u Bačkoj.

Rođen je 14. veljače 1890. u Tavankutu, u obitelji **Vuković-Futoš**, koja je imala ulogu u podizanju crkve u Kumbaji (1870.). Završio je sedam razreda gimnazije. Oženio je **Mariju Grgić**, bogatu udovicu iz Bikića i nastanio se u ovom mjestu. Međutim, sudjelovao je u društvenom životu Subotice kroz *Neven*, gdje je objavljivao svoje tekstove. Kritizirao je agitatore mađarizacije među Bunjevcima, među kojima su bili tavankutski župnik **Grgo Romić** i subotički gradonačelnik **Károly Bíró**. Prvi svjetski rat odveo ga je, kao i mnoge bunjevačke Hrvate, iz rodnog kraja. Sudjelovao je na talijanskoj fronti. Međutim, ni ovdje njegovo pero nije zamrlo. Pisao je pjesme, koje je objavio poslije rata u *Nevenu*.

Bajski trokut

U godinama poslije Prvog svjetskog rata Đido je imao vidnu ulogu u društvenom i političkom organiziranju bačkih Bunjevaca u svom kraju. Bio je član deputacije Bunjevaca Bajskog trokuta, koja je otputovala 22. rujna 1919. na konferenciju mira u Parizu. Deputacija nije polučila uspjeh i tako su Bunjevci Bajskog trokuta ostali iza granice, u Mađarskoj. Đido je također bio svjedokom i kritičarom loše uprave u tim krajevima. *Neven* je objavljivao njegove članke o korupciji i nemaru srpskih činovnika.

Dvadesetih godina Đido je sudjelovao u političkom životu u Subotici kao istaknuti član Bunjevačko-šokačke stranke, koja je osnovana u jesen 1920., uoči izbora. Tada je BŠS dobila čak četiri mandata: tri u subotičkom, a jedan u somborskom izbornom okrugu. Đido je zaslužan za ovaj uspjeh, jer je u svom kraju, Tavankutu, agitirao u korist BŠS-a. Također je sudjelovao na Bunjevač-

ko-šokačkom saboru 10. listopada 1920. u Subotici, na kojem je Bunjevačko-šokačka stranka objavila svoj program. Na tom zboru govorio je »u ime Bunjevaca iz Bajskog trokuta, koji željno očekuju ujedinjenje s Jugoslavijom«.

Đido je također bio član HPD-a *Neven* iz Subotice. Kada je Društvo gostovalo u Zagrebu srpnja 1923., Đido je održao govor. On je održao i govor nad odrom zastupnika BŠS-a **Vranje Sudarevića** koncem svibnja 1924. Sudjelovao je i u osnivanju katoličke organizacije za mladež *Orao* u Subotici. Izabran je za starješinu organizacije.

Liberalno krilo BŠS-a

Koncem 1924., kada je došlo do podjele između liberalnog i klerikalnog krila BŠS-a, Đido je stao uz liberalne. Izabrana je nova uprava BŠS-a: predsjednik **Mirko Ivković Ivandekić**, dopredsjednici **Joso Vuković Đido** i **Nikola Matković**. Govorio je na predizbornim skupovima početkom 1925. Bio je kandidat za II. srez (kotar) Subotice i topolski srez na listi BŠS-a.

Na izborima 8. veljače 1925. BŠS nije uspjela ostvariti uspjeh. Đido je 20. ožujka otvorio sjednicu Glavnog odbora BŠS-a, umjesto bolesnog predsjednika (Mirka Ivkovića Ivandekića). Na toj sjednici glavni odbor BŠS-a jednoglasno je konstatirao da parlamentarna većina »nema nikakve ni legalne ni moralne podloge ni opravdanja, jer je izabrana nasiljem, bezakonjem, prevaram i falzifikovanjem prave narodne volje«.

Dana 5. srpnja 1925. u Subotici je priređena svečanost Bunjevcima maturantima, na kojoj je govorio i Đido. Na proslavi tisućugodišnjice hrvatskog kraljevstva u Subotici 20. rujna 1925. Đido je također govorio na Trgu kralja Tomislava.

Fuzija s HSS-om

Već 1926. učinjeni su prvi koraci ka priključenju BŠS-a Hrvatskoj seljačkoj stranci. Početkom 1926. Đido i **Mihovil Katanec** bili su u Zagrebu, gdje ih je primio **Stjepan Radić**, predsjednik HSS-a. Dana 24. siječnja 1926. Stjepan Radić održao je svoj prvi zbor u Subotici. Na zboru je govorio i Đido.

Tijekom 1926. BŠS se spojila s HSS-om. Svečani čin ujedinjenja obavljen je u Somboru 24. svibnja 1926. Predsjednik subotičke organizacije HSS-a postao je Mirko Ivković Ivandekić, a Đido je ušao u vodstvo organizacije.

Početkom 1927., pred lokalne izbore 23. siječnja, organizacija HSS-a u Subotici održala je zborove u okolicama Subotice (Ludoš, Tavankut, Drugi kvart). Kao jedan od kandidata, na zborovima je govorio i Đido. Dana 22. svibnja 1927. priređena je u Zagrebu svečana smotra hrvatskih seljačkih pjevačkih zborova. Na toj smotri bili su i predstavnici bunjevačkih i šokačkih Hrvata, među kojima i Đido. Posjetili su Hrvatski seljački dom, gdje ih je dočeka kao Stjepan Radić.

Seljačko-demokratska koalicija

U ožujku 1928. izabran je na čelo kotarske organizacije HSS-a u Subotici. Iste godine pojavljuje se kao predsjednik mjesne organizacije Seljačko-demokratske koalicije u Subotici. Ova koalicija predstavljala je savez HSS-a i Samostalne demokratske stranke. Kao predsjednik mjesne organizacije SDK Đido je otvorio veliku skupštinu u Subotici koncem travnja 1928. na kojoj su govorili Stjepan Radić i **Svetozar Pribićević** (SDS). Na sprovođenju hrvatskih zastupnika ubijenih u Narodnoj skupštini 20. lipnja 1928. govorio je i Đido.

I poslije šestosiječanske diktature Đido je nastavio društveni aktivizam. Početkom 1929. prihvatio se uređenja nad *Nevenom*.

Narodni zastupnik

Od 1929. do 1934. nije bilo političkog života u Kraljevini Jugoslaviji. Tek poslije smrti kralja **Aleksandra** nastali su uvjeti za kraj diktature. Na izborima 5. svibnja 1935. Đido je osvojio mandat narodnog zastupnika kao predstavnik Udružene oporbe za subotički srez.

Održao je govor na proslavi 250. godišnjice dolaska Bunjevaca u Suboticu 15. kolovoza 1936. Govorio je na blagoslovu Hrvatskog doma na Šebešiću svibnja 1938. U kolovozu 1938. prisustvovao je posveti zastave HKD-a *Mirosljub* u Somboru. Bio je kandidat za grad Suboticu na listi SDK. Međutim, na izborima 11. prosinca 1938. nije polučio uspjeh.

Banovina Hrvatska

Tijekom 1939. Đido je razvio kampanju protiv gradonačelnika Subotice **Marka Jurića**. Sudjelovao je na proslavi Zrinskog i Frankopana, rođendana braće Radić i rođendana **Vladka Mačeka**, predsjednika HSS-a u Subotici i okolicama. U to vrijeme se spominje i kao član uprave sportskog društva *Bačka*. Dana 29. kolovoza 1939. oputovao je u Zagreb, gdje je prisustvovao sjedinici hrvatskog narodnog zastupstva. U to vrijeme obrazovana je Banovina Hrvatska, a Đido je tražio da Subotica i Sombor pripadnu novoj banovini.

Dana 9. rujna 1939. Đido je održao u ime bunjevačkih Hrvata sportaša govor dobrodošlicu igračima nogometnog kluba *Gračanski*, koji su igrali protiv *Bačke*. Tijekom rujna i listopada 1939. Đido je tražio da vlast u gradskim samoupravama u Subotici i Somboru kao i

u bunjevačkim općinama pripadne HSS-u. Zajedno sa svojim pristašama boravio je u Beogradu. Međutim, nisu imali uspjeha. Dana 10. studenoga 1939. održana je u Subotici proslava 21. godišnjice isticanja hrvatske zastave u Subotici, na kojoj je Đido održao govor »u kome je izložio cilj Bunjevaca Hrvata, kako treba da uđu u sastav Banovine Hrvatske«.

Hrvatski senator

Na vijest da je Đido kandidiran za senatora Banovine Hrvatske Tavankučani su početkom studenoga 1939. priredili svečani doček. Dana 12. studenoga 1939. obavljani su izbori za Senat i Đido je izabran za senatora za banovinu Hrvatsku. U Subotici mu je tim povodom priređen svečani doček. Kao senator, Đido se zalagao za interese siromašnih ljudi. Početkom 1940. Jugoslavenska radikalna zajednica bila je podijeljena na frakcije. S druge strane, HSS je bilježio popularnost. Đido je bio jedan od članova odbora za priređivanje Narodnog sabora bačkih i baranjskih Hrvata u Subotici, koji je trebao biti održan 9. i 10. ožujka 1940. u Subotici. Ostali su bili **Blaško Rajić** i **Mihovil Katanec**.

Dana 2. ožujka 1940. Đido je s članovima Društva bačkih Hrvata (udruge iz Zagreba) svečano dočekan u Varaždinu. Tada je održao govor. Također je sudjelovao i govorio na Danu bačkih i baranjskih Hrvata u Zagrebu 13. i 14. travnja 1940. Na općinskim izborima lipnja 1940. HSS je polučio veliki uspjeh u Bačkoj i Baranji: dobio je većinu u 7 općina, JRZ u 2, a Nijemci u 1. U Bačkoj HSS je dobio većinu u Beregu, Bajmaku, Lemešu i Sonti.

U prosincu 1940. pod vodstvom senatora Đide Vukovića i njegovog zamjenika **Jerka Zlatarića** deputacija hrvatskih mjesta Bačke i Baranje posjetila je Vladka Mačeka, potpredsjednika vlade u Beogradu. Deputacija je tražila da vlada jednom deklaracijom prizna hrvatsko Bunjevac i Šokaca u Vojvodini, te prema tome njihovu pripadnost hrvatskom narodu, pa bi se time ubuduće izbjeglo u ovim krajevima i po državne interese štetne prepirke o narodnoj pripadnosti Bunjevaca i Šokaca. Koncem prosinca Đido je dao ostavku na mjestu predsjednika kotarske organizacije HSS-a za grad Suboticu.

Drugi svjetski rat

Zbog svoje uloge u događajima 1918./19. Đido je otišao u emigraciju u Hrvatsku, kada je mađarska vojska ušla u Bačku. Njegova uloga u **Pavelićevoj** Hrvatskoj bila je minorna. Zbog kritiziranja politike Pavelića prema Mađarskoj bio je zatvaran. Poslije Drugog svjetskog rata također je zatvaran i prijetila mu je smrtna kazna. Međutim, njegov život je spašen intervencijom Hrvata komunisti, koji su pozitivno ocijenili njegovu međuratnu socijalnu politiku. Ostatak života Đido je proveo izvan društvenih događanja. Umro je 4. ožujka 1950. Sahranjen je na Bajskom groblju u Subotici.

Vladimir Nimčević

U subotu u Nišu održan najmasovniji skup u povijesti toga grada

Hodočasnici nade i solidarnosti

*Tko god da je toga dana prvi puta kročio u Niš, a da mu je cilj bio građanski prosvjed, nije se mogao izgubiti: kolone građana bile su putokazi ka starom centru, Trgu kralja Milana i niškoj tvrđavi, gdje se od ujutru od devet, pa do sljedećeg jutra u tri sve odigravalo * Glavni događaj bio je čitanje Studentskog edikta, sačinjenog od osam točaka: o slobodi, državi, pravdi, mladosti, dostojanstvu, znanju, solidarnosti i budućnosti * Studenti su za 15. ožujka najavili novi prosvjed u Beogradu, a već u Nišu se moglo čuti kako je sazrelo vrijeme da se tada čuje što i kako dalje*

To sad već polako podsjeća na *Quo vadis Henryka Sienkiewicza*: nakon »Maratona slobode« od Beograda do Novog Sada studenti su prije tri tjedna do Kragujevca, a protekloga i do Niša iz različitih pravaca – pješice ili biciklima – hodočastili Šumadijom, istočnom, zapadnom i južnom Srbijom šireći novu vjeru, vjeru u sebe i svoje bližnje. Zahvaljujući snimateljima i novinarima Televizije N1 svatko tko je to htio mogao je pratiti put studenata na kojem su ih do svojih konačnih odredišta u svakom selu ili gradu dočekivali građani – stari, mladi i djeca – ozarenih lica, punih ruku i srca kao da od najrođenijeg čekaju da im priopći radosnu vijest: nema više straha.

Dolaznici zbog odlaznika

Tako je, naravno, bilo i u subotu, 1. ožujka, na dan održavanja *Studentskog edikta* u Nišu kada se u najveći grad južne Srbije slilo na desetke tisuća građana iz svih dijelova države. Koliko će se ljudi zaputiti u Niš najbolje se dalo naslutiti na naplatnoj rampi u Bujanj Potoku, a zatim i na radilištu kod Velike Plane, gdje su se stvorile kilometarske kolone automobila, mileći pola sata po desetak kilometara na sat. Tko god da je toga dana prvi puta kročio u Niš, a da mu je cilj bio građanski prosvjed, nije se mogao izgubiti: kolone građana bile su putokazi ka starom centru, Trgu kralja Milana i Niškoj tvrđavi, gdje se od ujutru od devet, pa do sljedećeg jutra u tri sve odigravalo. Najveći problem mnogima je predstavljalo kako naći mjesto za parkiranje, jer su prilazi centru bili blokirani kamionima i kombijima, a pločnici u obližnjim bočnim ulicama načičkani vozilima najrazličitijih registarskih pločica.

Kakvu dobrodošlicu priređuju gostima iz drugih dijelova zemlje domaćini su pokazali već u parku na Trgu Aleksandra Ujedinitelja: štandovi s pecivom, palačinkama, langošicama, prase na ražnju, kotliči »blokadne kuharice« s gulašom, voda, sokovi, kava, čaj... sve je to bilo jamstvo da nitko neće ostati gladan ili žedan. Nešto dalje,

u Ulici generala Milojka Lešjanina pravi uvod u sadržaj na glavnom trgu: muzika na štandovima, prodavači bedževa, truba i zviždaljki zgrću novac bolje nego Del Boy i kad mu najbolje ide. Ipak, glavni događaj odvijao se na šetnici od Trga kralja Milana do Niške tvrđave. Kolone građana u redu su čekali da im studentsko osiguranje da znak da mogu preko mosta na Nišavi u željenom pravcu. Ljudi s bedževima, trubama, zviždaljkama i drugim puhačko-udaračkim »instrumentima« pravili su buku u kojoj su zapravo svi uživali. Među brojnim transparentima s

oznakama mjesta iz kog dolaze bilo je, baš kao i kod nas u Subotici, i mnoštvo duhovitih: »Nisi nadležan, a nisi ni normalan«, »Od nenadležnog do beznadežnog« ili pak »Nova reč: odlaznik« neke su od parola upućene nekom nepoznatom čovjeku.

Edikt i što dalje

Glavni događaj, nazvan »napumpajmo tačkasti softver«, zbio se u 18 sati, prvo nastupom dječjeg zbora, zatim govorima studenata, da bi vrhunac bio čitanje *Studentskog edikta*. Sačinjen od osam točaka osmero studenata pročitao je *edikt* o slobodi, državi, pravdi, mladosti, dostojanstvu, znanju, solidarnosti i budućnosti, burno pozdravljan od prisutnih na prepunom trgu. Nakon toga nastupio je *Blokadni hor* izvođenjem himne, a poslije toga s bine su se tko zna koji puta toga dana mogle čuti *Ovo je zemlja za nas, Živeti slobodno, Sistem te laže...*

Za sve posjetitelje, to se jednostavno vidjelo na licima, 1. ožujka bio je praznik duha, solidarnosti, ljubavi i vedrine kojega su slobodni ljudi, i mjesto i vrijeme, odabrali svojom voljom i o svom trošku. Stoga je, bar tim ljudima, bilo posve nebitno koliko ih je zajedno – jako, jako puno, to su vidjeli svi koji su bili. Ali, zaista je u nedjelju bilo zanimljivo pročitati, koliko (nas) je stvarno bilo: od opreznih i umjerenih (i realnih) procjena o desetcima tisuća (*Al Jazeera*), preko smjelih da je u Nišu na prosvjedu u subotu bilo više od 200.000 (portal *Niška inicijativa*) do u glavu preciznih 11.264, koliko su ih nešto prije 13 sati izbrojale *Večernje novosti*. Naravno, ovo prebrojavanje nije moglo proći bez predsjednika Srbije **Aleksandra Vučića**, koji je prvo rekao da je u Niš stiglo oko šest tisuća automobila da bi kasnije dodao kako je na prosvjedu bilo oko 18.000 ljudi, »tek nešto više u odnosu na Kragujevac«. Tako su i ovoga puta brojke poslužile kao zaklon za izbjegavanje suštine: tko su odgovorni za smrt 15 ljudi 1. studenoga 2004. u Novom Sadu?

A među tih više od 200.000, odnosno 11.264. tj. oko 18.000 bilo je i mnoštvo poznatih poput košarkaša **Dejana Bodiroge**, **Vladimira Štimca** (svratio i u *Irish pub*), glumca **Nikole Škorića**, poznatijeg kao Dragan Jove Torbica i tko zna koliko još njih koje nismo uspjeli vidjeti.

Kao što je poznato, studenti, koji su i ovoga puta besprijeekorno organizirali skup – uz veliko razumijevanje i potporu građana – su za 15. ožujka najavili još jedan prosvjedni skup u Beogradu pod nazivom »15. za 15«. Već u Nišu među građanima moglo se čuti kako je sazrelo vrijeme da se vidi kako će se i što dalje.

»Ova energija ne smije stati i zato je skup u Beogradu prilika da se priopći konkretizacija daljnjih aktivnosti. Vidimo da vlast nije spremna ispuniti temeljne zahtjeve studenata nego uhićenjima sitnih riba želi to javnosti predložiti kao borbu protiv korupcije. Zbog toga je vrijeme za konkretne prijedloge, odnosno odluke: generalni štrajk, zahtjevi za prijelaznom vladom ili neki drugi vid borbe za ispunjenje ciljeva«, rekao nam je **Jovan** iz Beograda.

O tome, tko god ovih dana prati medije, govori i sve veći broj gostiju u studijima ili pak čita u novinama. Kao što vrijedi izreka o sto ljudi i sto čudi, tako isto ima i različitih mišljenja što se treba dogoditi u Beogradu 15. ožujka ili već dan nakon njega: masovno pridruživanje i ostalih profesija osim prosvjete ili pak i uključivanje oporbe u prosvjede. Studenti su je, kao što je poznato, i do sada izbjegavali u širokom luku, a cirkus koji su u Skupštini Srbije u utorak napravili samo potvrđuje da su u pravu. Činjenica je, međutim, da studenti i veliki dio prosvjetnih radnika (za sada) nisu snaga koja je u stanju doći do željenog cilja kao što je i činjenica da su svojim dosadašnjim ponašanjem pokazali da se oni ponašaju kao zreli, odrasli ljudi, a oni od kojih se očekuje da se ponašaju primjereno svojim godinama – kao djeca. I to ona iz pravnog doma.

Zlatko Romić

Veliko bunjevačko-šokačko prelo u Somboru

A na prelu nebrojeno svita

Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo *Vladimir Nazor* priredilo je u subotu, 1. ožujka, 91. *Veliko bunjevačko-šokačko prelo*. Prelo je to koje među Hrvatima u Vojvodini ima najdužu neprekinutu tradiciju preljskog okupljanja. Osim Somboraca, gosti prela bili su iz Gradine, Nenadića, Subotice, Male Bosne, Lemeša, Monoštora...

»Prvi puta sam na prelo došao kao osamnaestogodišnji mladić 70-ih godina prošlog stoljeća. Poslije vojske sam nastavio, intenzivnije se uključio u rad Društva, a 1974. postao sam član uprave. Bila su prela nekada drugačija. Bili su manji kavanski stolovi, s drvenim stolicama i u dvorani Hrvatskog doma bilo je i više od 350 ljudi. Doslovno su sjedili jedno na drugom. Nije tada bilo večere, samo piće za goste. Uprava je onda 90-ih godina uvela i prelsku večeru. Bilo je malo otpora toj novoj ideji, ali smo uspjeli. Jedno vrijeme bila je kriza, ali već dvije godine je kako se prelo vratilo na nekadašnju brojnost. Drago mi je bilo večeras vidjeti poznate ljude, goste iz Subotice, Monoštorce. Puno mi je srce«, kaže **Stipan Pekanović** iz čije obitelji su na prelu bile tri generacije.

Zadovoljstvo odazivom gostiju nije krio ni predsjednik **Tomica Vuković**.

»Prije tri tjedna rasprodali smo sve ulaznice. Organizirati ovakvo prelo nije teško kada oko sebe imate ljude koji su se uključili u organizaciju. Ova prepuna dvorana dokaz je da su ljudi željni druženja«, kazao je Vuković i dodao da se u *Nazoru* prelo organizira uvijek subotom prije *Čiste sride*, pa je zato somborsko prelo posljednje od svih prela i balova koje organiziraju hrvatske udruge.

»Kulturne prakse hrvatske zajednice u Srbiji i Vojvodini bogate su brojnim događajima kada je u pitanju pokladno vrijeme. To su prela koja se održavaju i kod šokačkih i kod bunjevačkih Hrvata. HKUD *Vladimir Nazor* ima tradiciju održavanja *Velikog bunjevačko-šokačkog prela* i to je najstarije prelo u kontinuitetu. Mislim da je hvalevrijedno održavanje ove tradicije i na mapi hrvatske zajednice HKUD *Vladimir Nazor* ima značajno mjesto«, kazao je ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog

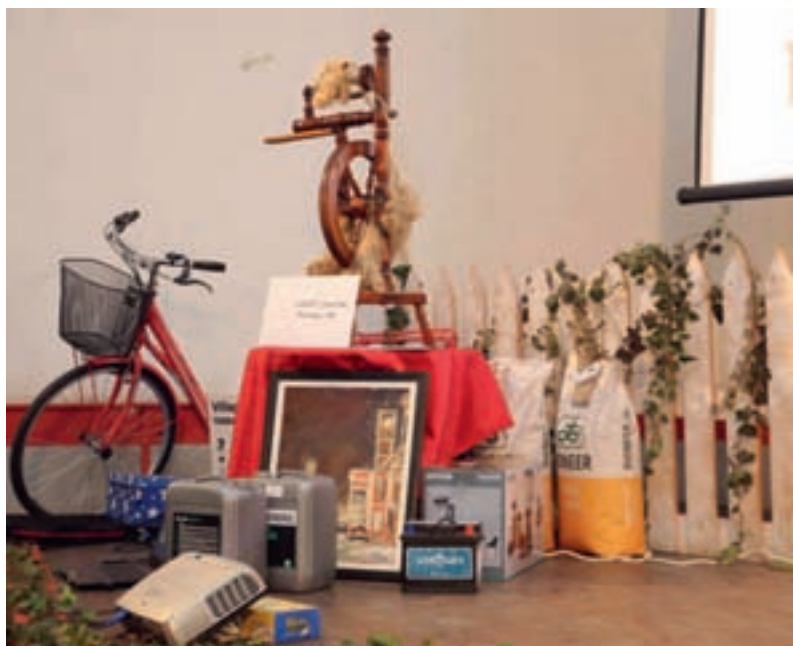
u Vladi Srbije **Tomislav Žigmanov**.

Više od 20 godina za prelo *Nazor* tiska se novi broj *Miroljuba*, časopisa koji u kontinuitetu izlazi od 1998. godine.

»I ovaj broj *Miroljuba* donosi pregled naših aktivnosti između dva broja. Svi brojevi su digitalizirani, mogu se čitati na internet-skoj stranici našeg Društva«, kazao je urednik *Miroljuba* **Alojzije Firanj**.

Glavnu nagradu na tomboli, sedam dana na Hrvatskom primorju za četiri osobe darovala je obitelj **Pap** iz Sombora. Uz tamburaške sastave *Fijaker* iz Osijeka i *Biseri* iz Subotice prelo je potrajalo do kasno u noć.

Z. V.

Trajna veza s Marijom Bistricom

Ovogodišnje prelo bit će upamćeno i po tome što je blagoslovljen novopostavljeni kip Majke Božje Bistričke u franjevačkoj crkvi, koji je donacija Krapinsko-zagorske županije

Petnaesti puta u Subotici je u nedjelju, 2. ožujka, održano *Prelo sićanja*, pokladno okupljanje gdje je uvjet sudjelovanja odijevanje svečane zimske nošnje bunjevačkih Hrvata i Hrvatice. Program je tradicionalno započeo okupljanjem kod spomenika Presvetoga Trojstva te potom i sudjelovanjem na misi u franjevačkoj crkvi sv. Mihovila arkandela. Ovogodišnje prelo bit će upamćeno i po još jednom događaju: blagoslovljen je novopostavljeni kip Majke Božje Bistričke u franjevačkoj crkvi, koji je donacija Krapinsko-zagorske županije.

Novi kip kod franjevaca

Misno slavlje predvodio je župnik i rektor Hrvatskog nacionalnog svetišta Majke Božje Bistričke preč. **Tomica Šestak**, a s njime su slavili i vlč. **Nedeljko Pintarić**, svećenik Zagrebačke nadbiskupije, fra **Ilija Alandžak** iz Beogradske nadbiskupije i svećenici Subotičke biskupije: mons. dr. **Andrija Anišić**, vlč. **Ivica Ivanković Radak** i vlč. **Josip Štefković**, kao i gvardijan subotičkog samostana fra **Ivan Miklenić**.

Poklonjeni kip Majke Božje Bistričke napravljen je od umjetnog kamena (mljeveni mramor i poliester), visok je 135 cm i težak 35 kg. Ukupna vrijednost donacije je 1.875 eura.

»Danas na ovom slavlju zahvaljujemo Krapinsko-zagorskoj županiji, općini Marija Bistrica čiji je načelnik **Josip Milički** i prijašnjem rektoru svetišta prečasnom

Domagoju Matoševiću što su sve učinili da ovaj kip dođe u Suboticu. On je dar Hrvatskom nacionalnom vijeću, a u traženju mjesta gdje bi on bio trajno izložen odabrana je naša crkva jer je ovdje na neki način sve i počelo. Ta se povijest i dalje nastavlja i piše, u povezanosti s ovim samostanom darovan je nama – na čemu se najsrdačnije zahvaljujem. Oni koji su ranije hodočastili u Mariju Bistricu, kao i oni koji možda više ne mogu ići, imat će priliku ovdje pogledati njen lik», rekao je fra Ivan Miklenić.

Ples, kartanje, *fanki*

Središnji dio programa održan je u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo*, gdje su brojni sudionici odjeveni u zimsku bunjevačku nošnju nastavili druženje uz tamburaše, ples, kartanje, vino i neizostavnu pokladnu deliciju – *fanke*.

Prelo sićanja manifestacija je koja čuva tradiciju bunjevačkih Hrvata subotičkog kraja, a ovoj manifestaciji prethodila je radionica povezivanja marama (na dva kraja) – oglašlja žena koje nose svečano *ruvo*. Organizatori manifestacije su Katoličko društvo *Ivan Antunović* i HKC *Bunjevačko kolo*. Predsjednici tih dviju udruga vlč. **Josip Štefković** i **Lazar Cvijin**, kao i predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**, pozdravili su sudionike i goste na početku večeri. Izrazili su svoje zadovoljstvo lijepim odzivom ljudi, posebno mladih.

»Ovo je nekako pogled u prošlost, ali drago mi je što ovdje nisu samo stari ljudi koji svjedoče kako je to nekad bilo, već vidim puno mladih. Drago mi je što se tradicija prenosi. Sigurno da će se mladi svojim radom i dalje uključivati u ovu suorganizaciju« rekao je vlč. Josip Štefković.

Vojnić je posebno pozdravila goste iz Krapinsko-zagorske županije, zahvalivši im na suradnji i potpori koju Hrvati u Srbiji dobivaju od njih.

»Mi smo večeras povezali Krapinsko-zagorsku županiju sa Suboticom i napravili smo trajnu vezu jer je župan **Željko Kolar** darovao kip Crne Gospe da nas trajno sjeća na naša hodočašća. Isto tako, povezali smo Mariju Bistricu s našom Maticom, jer je i naš načelnik isto tako darovao jedan mali kip Crne Gospe koji se nalazi u našoj Matici. Dakle, mi smo danas napravili jednu trajnu vezu bunjevačkih Hrvata s Marijom Bistricom«, rekla je Vojnić.

I. B.

Nakon što su nazočili *Prelo sićanja* gosti iz Hrvatske – Josip Milički, preč. Tomica Šestak i mons. Nedeljko Pintarić posjetili su sutradan Hrvatsko nacionalno vijeće gdje su razgovarali s predsjednicom Jasnom Vojnić. Vojnić ih je upoznala sa stanjem i prilikama Hrvata u Srbiji, te izazovima s kojima se susreću, kao i aktivnostima zajednice.

Prva *Krafnijada* u Petrovaradinu

Prva *Krafnijada* u Petrovaradinu održana je 27. veljače u vjeronaučnoj dvorani crkve Uzvišenja svetog Križa, gdje su okupljeni uživali u mirisnim krafnama s pekmezom od marelice, kuhanom vinu i čaju. Predsjednik HKPD-a *Jelačić* **Mirko Turšić** poželio je do-

brodošlicu prisutnima i naglasio kako je zajednica ovu godinu započela izuzetno aktivno.

»Aktivnosti se redaju jedna za drugom, a s njima dolazi i inspiracija. Tako je nastala i ideja za *Krafnijadu*, tradiciju koja se vremenom izgubila, ne zato što nije bilo volje, već jer nije bilo prostora za njezino održavanje. No, dolaskom velečasnog **Eduarda Španovića** dobili smo više prostora i više mogućnosti. *Krafnijada* nije samo prilika za uživanje u slasticama, već i način da jačamo zajedništvo«, istaknuo je Turšić.

Ideja za održavanje *Krafnijade* potekla je od **Darka Ursića**, člana Upravnog odbora Društva. **Martina Ursić** i **Marina Prešova**, članice *Jelačića*, zajedno sa svojim majkama bile su zadužene za pripremu krafni.

»Planirale smo napraviti 140 krafni, ali na kraju ih je ispalo čak 270! Mame su mijesile tijesto, a nas tri pomagale smo u oblikovanju i pečenju. Na kraju smo i same pokušale zamijesiti tijesto – i uspjele. Gosti su uživali, a sav trud se isplatio. Sigurne smo da će iduće godine sve biti još veće i bolje«, kaže jedna od djevojaka.

K. I. I.

Debeli četvrtak u Sonti

Mađarenje pred korizmu

I članovi KPZH-a *Šokadija* iz Sonte obilježili su *Debeli četvrtak*. *Debeli četvrtak*, kako su ga nazivali Sončani, bio je posljednji četvrtak u pokladnom razdoblju. Kako usmena predanja kažu, taj pomalo šaljivi običaj bio je isključivo obiteljski. Govorilo se da toga dana »triba devet put mađariti« kako bi se akumulirala snaga u tijelu za predstojeću šestotjednu korizmu. Pored *mađarenja* (pečenje na otvorenoj vatri manjeg ili većeg komada slanine, nataknutog na ražanj) toga dana su se jeli *kolačići* (krafne), a preporučljiva su bila i ostala jela koja bi se dobro zamastila. Ove, kao i ranijih godina, uz *mađarenje*, obilježavanje *Debelog četvrtka* u *Šokačkoj kući* organizirala je Etno sekcija KPZH-a *Šokadija* na čelu s **Agicom Prelić**.

H. R.

Običaj *Debo četvrtak* u DSHV-u

Debo četvrtak je posljednji četvrtak prije Čiste srijede, dana kada počinje korizmeni post. Tog se dana, prema običaju, jede čak devet puta, a među ostalim spremaju se i *fanki* (krafne). Običaj ovdašnjih Hrvata tradicionalno je obilježen okupljanjem u sjedištu Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini u Subotici.

Nazočnima se obratio predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov**:

»Ovo je prilika koju mi u jedinoj relevantnoj stranci u hrvatskoj zajednici u Srbiji organiziramo s ciljem da našu kulturnu baštinu, koja je bogata i raznolika, držimo živom. Vrijeme je poklada, posljednji četvrtak pred korizmu. Po tradiciji, po onome što smo baštinili od naših predaka, danas se jelo devet puta, s ciljem da se potkoži, da se osigura da 40 dana posta i odricanja protekne lakše. Mi smo ovdje već tridesetak godina da ovaj običaj, koji je poput drugih običaja počeo lagano nestajati iz naših domova i udruga, osvijestimo, kao i važnost onoga što čuvamo, i da svjedočimo i uspijemo se oduprijeti. Čuvamo ovako lijepe događaje kada se ljudi okupljaju oko dobra, oko hrane, užitaka. Kada su zajedno, ljudi svjedoče da im je stalo do nečega. Nama je stalo do naših običaja i očuvanja hrvatskoga imena ovdje te do političke artikulacije interesa hrvatske zajednice. Stalo nam je da očuvamo sebe i ono što je naše i da u tim procesima i zalaganjima prenesemo rezultate onima koji dolaze iza nas. Radujem se da nakon relativno dugog vremena imamo i veći broj djece i mladih – hvala obiteljima koje su dovele djecu. Ovdje smo posvjedočili da ono što je naše jeste vrijedno i mora biti čuvano, jer umjesto nas to neće činiti nitko. Ono što je naše mora biti čuvano kako bi novotarije koje kopiraju ono što je naše, hrvatsko, nama oteli i time se kitili. Zna se kome pripadaju običaji bunjevačkih Hrvata, zna se gdje i koliko su tu. Mi smo stalno u izazovima da čuvamo naše od onih koji nasrću, da unutar naše zajednice čuvamo zajedništvo, ne po nalogu i diktatu, nego zajedništvo u suglasju, u konzultativnim procesima koji će uvažavati razlike, zajedništvo koje će cijeniti plural-

nost svih naših inicijativa koje će se okupljati oko dobra i perspektive naše zajednice. Naša zajednica će opstati, ona je vitalna, ima ovdje perspektivu i imat će je ukoliko budemo zajedno radili, svatko u svom području djelovanja, na način predanosti, posvećenosti, najbolje kako znamo. U protivnom, kušnje će i dalje biti, u protivnom kopnit će naša snaga. I na koncu, toliko raširen među Hrvatima, postat će i dio nas. Tome ćemo se odlučno suprotstaviti, okupljat ćemo se kao večeras, svih generacija i s područja cijele Subotice, da svjedočimo zajedništvo, stalnost za naše i da čuvamo ono što smo baštinili te prenesimo onima iza nas. Osjećajte se dobro, ovo je priredba koja opstaje na dobrovoljnom radu velikog broja ljudi, jer zajedništvo počiva i na odricanju, davanju, vlastitim

prinosima onoga što ćemo uz radovanje blagovati i tako pokazati da to što smo zajedno jest dio našeg opredjeljenja, iza kojeg stoji ne samo volja nego i brojni naponi, sadržaji i dobra koje smo spremni podijeliti s drugima. Uživajte, Debo je četvrtak, spremamo se za korizmu, a u korizmi na drukčiji način, okupljeni oko istog stola zajedništva budimo i dalje posvećeni očuvanju našeg imena i napretku hrvatske zajednice«.

I. B.

Novi korak za proizvođače sireva u regiji

Liofilizacija kao budućnost

U sklopu IPA projekta »Milkyway« potpisan je memorandum o suradnji između udruga proizvođača sireva iz Vojvodine i Osječko-baranjske županije. Dio projekta je i osiguravanje liofilizatora, stroja kojim će proizvođači unaprijediti svoje proizvode

U sklopu Interreg IPA projekta Hrvatske i Srbije »Milkyway«, na etno salašu *Balažević* u Tavankutu 28. veljače održana je konferencija »Regionalni izazovi u proizvodnji zanatskih sireva«.

Tom prilikom potpisan je memorandum o suradnji između udruga proizvođača sireva iz Vojvodine i Osječko-baranjske županije. Ujedno, bio je predstavljen i proces liofilizacije, sušenja voća i povrća, kao i drugih materijala kako bi se konzervirali i čuvali dugo. Uz pomoć ove prekogranične suradnje bit će nabavljen liofilizator, stroj koji će moći koristiti i pripadnici hrvatske zajednice u Vojvodini zarad unaprjeđenja vlastite proizvodnje.

Povezivanje, plasman, edukacija

Kroz projekt će se raditi i na plasmanu sireva, kao i drugih liofiliziranih proizvoda, ali i na edukaciji proizvođača gdje će biti organiziran studijski posjet u Italiju.

»Cilj ovog projekta jest kupiti jedan stroj za liofilizaciju gdje je procijenjena vrijednost oko 150.000 eura i njega će moći koristiti svi proizvođači sira, mada i ne samo sira, nego svi ljudi koji se bave poljoprivrednom proizvodnjom, a budu pridruženi članovi ili suradnici Udruge proizvođača zanatskih sireva koja je osnovana prije nekoliko mjeseci na teritoriju Vojvodine. Isto tako, udruga koja je naš partner, koja je danas potpisala sporazum o partnerstvu,

a sutra nadamo se nastupima na nekim novim tržištima, nalazi se s osječko-baranjske strane», kaže tajnik udruženja poljoprivrede Privredne komore Vojvodine **Mladen Petković**.

Beneficije za hrvatsku manjinu

Ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislav Žigmanov** u pozdravnom govoru na otvaranju konferencije istakao je kako mu je stalo da u komunikaciji i suradnji s Hrvatskom kroz različite programe, kao što je i europski program Interreg, hrvatska zajednica ima određene vrste beneficija.

»Želimo biti uključeni, da nemamo osjećaj da se isključujemo i da nismo vidljivi. Do sada, ova praksa nije bilo česta, naprotiv, brojni programi su bili realizirani mimo hrvatske zajednice bez ikakve beneficije hrvatske zajednice. Mi naravno ne želimo ekskluzivu, želimo elementarnu vidljivost, želimo da iskustva koja imaju u našoj matičnoj domovini Hrvatskoj u brojnim segmentima društvenog života obogate iskustva naših mladih ljudi koji imaju što ponuditi u ovom slučaju poljoprivredne proizvodnje. Želimo da kroz iskustva Europske unije budemo osnaženi za vrijeme kada će i Srbija postati članica EU. U tom smislu veliko hvala i partneru iz Srbije Privrednoj komori Vojvodine i Osječko-baranjskoj županiji s kojom imamo višegodišnje dobro i plodno iskustvo. Ovo je samo nastavak i obogaćivanje te suradnje«, rekao je Žigmanov.

Memorandum dvaju udruga

Ivan Gašić iz sela Beketinci pokraj Osijeka jedan je od potpisnika memoranduma o suradnji udruga proizvođača sira. Kako je rekao, glavni cilj ovakvih projekata jest povezivanje s ciljem osvajanja novih tržišta. Jačanjem proizvođača jačaju se i uvjeti za opstanak ljudi na selu.

»*Sirari Osječko-baranjske županije* je udruga koja je nastala ovim projektom. Brojimo za sada osam članova, a želja nam je ovim projektom usavršiti proizvodnju tvrdih sireva. Nakon toga želimo primati nove članove u našu udrugu, sve one koji su zainteresirani napredovati s nama. Tu je proces liofilizacije koji nam je svima izuzetno zanimljiv. Pričali smo o umrežavanju naših proizvoda, razmjeni iskustava, za početak treba se malo i uhodati, pa ćemo vidjeti kako ostvariti nešto ozbiljnije. Ovaj projekt traje pola godine, a plan je da potraje dvije

godine. Uvjeran sam kako ćemo i nakon isteka projekta svi ostati u suradničkim odnosima, interesi su nam slični, a to je spašavanje malih proizvođača na selima. Moramo se držati skupa kako bismo preživjeli na velikoj tržišnoj utakmici. Stoga sam doista uvjeren kako će naša suradnja biti plodonosna«, kaže Gašić.

I **Aleksandar Stepanić** iz Udruge proizvođača zanatskih sireva s vojvođanske strane ukazao je na važnost povezivanja s ciljem unaprjeđenja proizvodnje.

»Udruživanjem možemo dobiti konkurentan proizvod koji bi na tržištu Europske unije mogao biti jedinstven i poseban. Napraviti sir danas nije neka velika tajna, niti je to nešto pretjerano teško, ali napraviti dobar sir standardne kvalitete i naći modalitet prodaje i prezentacije tog proizvoda na zaista pretrpanom europskom tržištu svega i svačega, nije lako. Ovaj projekt je usmjeren kako bismo na kraju dobili kvalitetne proizvode koji bi koristili liofilizaciju kao postupak. Putem liofilizacije možemo bilo koju hranu ostaviti sa skoro trajnim rokom trajanja, a da 98

% minerala i vitamina iz tog proizvoda ostane potpuno očuvano. Ideja ovoga je da mi ljudima na sjeveru Vojvodine, gdje je prisutna hrvatska zajednica, omogućimo da oni svoje proizvode, bile to jagode, paprike ili nešto treće, 'provuku' kroz liofilizator i time naprave i osmisle novi proizvod koji će imati dalju upotrebu. Ljudi iz Hrvatske, iz Osječko-baranjske županije, koji su dio Europske unije, nadamo se da će nam omogućiti lakši pristup tom zahtjevnom europskom tržištu kroz standardizaciju i pristupne fondove, ali i kroz njihovo aktivno sudjelovanje u samoj realizaciji projekta. Nadamo se kako ćemo u budućnosti suradnju proširiti i na druge liofilizirane proizvode«, rekao je Stepanić.

Ivan Ušumović

U danima pred korizmu

Maskenbali diljem Srijema

Tijekom prošloga vikenda u mnogim je mjestima u Srijemu bilo veselo. Poklade, vrijeme pred korizmu, posvećeno je maskiranju, ludovanju, druženju te obilju jela i pića.

U želji da očuva pokladne običaje u Srijemu, HKD *Šid* organiziralo je 1. ožujka maskenbal u župnoj dvorani *Kata* u Sotu. Uz djecu i starije iz župa Sot i Šid, maskenbalu su se pridružili i gosti iz HKC-a *Srijem – Hrvatski dom* iz Srijemske Mitrovice. Odjeveni u šarene kreativne maske, uz ples i glazbu, potrudili su se da večer protekne u veselju i zabavi, kako i priliči pokladnom vremenu, a najkreativniji sudionici maskenbala su nagrađeni.

Maskenbal je organiziralo i HKD *Dr. Nikola Dogan*. Održan je 1. ožujka u restoranu *Go!* u Nikincima. Nikinčanima su se na maskenbalu pridružili mladi i stari iz susjednih mjesta, Hrtkovaca i Platičeva. Noseći kreativne

maske posjetitelji su imali prilike uživati u veselju, smijehu i plesu u ovom veselom razdoblju godine.

Župljani Beške i Maradika organizirali su 27. veljače maškare u župnim prostorijama u Maradiku. Slavilo se uz šarene kostime, pjesmu i veselje. Ove godine maškare u Maradiku bile su i prilika za razvoj župnog *Caritasa*. Organiziranjem tombole te prodajom tiketa (dobrovoljni prilog), uz prigodne darove, župljani su prikupili 8.500 dinara za najpotrebitije u župama.

U utorak, 4. ožujka, maskenbal (mačkare) priredila je i Hrvatska čitaonica *Fischer* iz Surčina. Kako kažu, vole i čuvaju i ovaj stari običaj.

S. D.

Promo film o Golubinačkim mačkarama

SUBOTICA – Uoči ovogodišnjih *Golubinačkih mačkara* Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata postavio je na svoju Youtube stranicu promotivni film o ovoj pokladnoj

manifestaciji. Realiziran u produkciji ZKVH-a, film je snimljen tijekom prošlogodišnjih *mačkara*, a ima dvije verzije – kraću i dulju. Snimatelj i montažer je **Srđan Simijanić**.

Prikupljanje inicijativa za priznanje *Dr. Ferenc Bodrogyári*

SUBOTICA – Povjerenstvo za dodjelu zvanja i priznanja Skupštine grada Subotice objavilo je Javni poziv za prikupljanje inicijativa za dodjelu priznanja *Dr. Ferenc Bodrogyári*, koje se dodjeljuje istaknutim kulturnim stvaraocima mlađim od 40 godina. Rok za slanje prijedloga je 20. ožujka.

Kako se navodi u pozivu, priznanje se dodjeljuje istaknutim kulturnim stvaraocima, mlađim od 40 godina, u području književnosti, likovne i glazbene umjetnosti, koji su svojim djelima i činjenjima pridonijeli razvoju kulturnog života grada ili dali doprinos na polju kulture u zemlji i inozemstvu, uzimajući u obzir zapažena ostvarenja u prethodnoj kalendarskoj godini.

Pismeni prijedlozi s obrazloženjem mogu se poslati poštom ili osobno predati u Gradskom uslužnom centru, a obvezno i u elektroničkom obliku do 20. ožujka. Tekst

Javnog poziva nalazi se na službenoj stranici grada www.subotica.ls.gov.rs u rubrici »Natječaj i oglasi«.

Obvezno je navođenje podnositelja prijave (ime i prezime ili naziv udruge) s kontakt podacima i obrazloženje, uz priloženu biografiju kandidata.

Promocija romana *Ivša*

SUBOTICA – Promocija romana *Ivša* autora **Ivana Tumbasa** bit će održana u četvrtak, 13. ožujka, u HKC-u *Bunjevačko kolo* u Subotici. U pitanju je autobiografski roman pisan na bunjevačkoj ikavici. Početak je u 18 sati.

Natjecanje tamburaša u Subotici

SUBOTICA – Međunarodno natjecanje tamburaša solista i komornih sastava koje organiziraju Hrvatska glazbena udruga *Festival bunjevački pisama* i Glazbena škola Požega bit će održano od 15. do 17. ožujka u Glazbenoj školi u Subotici.

Humanitarna folklorna večer

BAČKI PETROVAC – Udruga južnobačkih Hrvata priređuje humanitarnu folklornu večer u subotu, 15. ožujka, u Slovačkom vojvođanskom kazalištu u Bačkom Petrovcu, s početkom u 18 sati. U programu sudjeluju HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice i KUS *Petrovska družina* iz Bačkog Petrovca. Ovom prilikom udruga se pridružuje obilježavanju jednog od praznika hrvatske zajednice blagdana Sv. Josipa, zaštitnika hrvatskog naroda. Prikupljena sredstva donirat će se Udruženju osoba s invaliditetom *Zagrljaj* iz Kulpina.

Književno prelo u Subotici

Monografija, poezija, glazba, igrokaz

Pod poznatim sloganom: »Na prelu se jede i pije, al' pravo bez duševne hrane nije!«, večer je ponovno ponudila »riječ i rič u svim njenim oblicima«

Hrvatska čitaonica priredila je prošloga petka, 28. veljače, još jedno, a 15. po redu, *Književno prelo* u Subotici. Pod poznatim sloganom: »Na prelu se jede i pije, al' pravo bez duševne hrane nije!«, večer je ponovno ponudila »riječ i rič u svim njenim oblicima«: knjizi, poeziji, glazbi, kazalištu...

Dva desetljeća u knjizi

Na prelu je predstavljena monografija *Desetljeća dva – Hrvatska čitaonica Subotica (2002. – 2022.)* o kojoj je, osim autorice **Katarine Čeliković** (koja je ujedno osnivačica i prva predsjednica Hrvatske čitaonice), govorila i v. d. pomoćnice pokrajinskog tajnika za kulturu, informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Nevena Baštovanović**.

Kako je istaknuto, djelujući od 2002. ova je udruga organizirala broje manifestacije i druge programe, među kojima se ističu *Dani Balinta Vujkova*, Pokrajinska smotra recitatora na hrvatskom jeziku, Pokrajinski susret pučkih pjesnika *Lira naiva*, Etnokamp... Također, objavila je sedamdesetak knjiga (poglavito za djecu), ali i desetak zvučnih CD-a, producirala dokumentarne i animirane filmove.

Baštovanović je kreativno vezana za Čitaonicu, gdje je najprije počela recitirati, pa glumiti te pisati. Predstavljajući monografiju, ocijenila je kako to nije samo retros-

pektiva dva desetljeća rada već i inspiracija za buduće generacije.

»Monografija nas podsjeća na značaj predanosti, dalekosežnog planiranja i kulturnog djelovanja koje je iznimno važno za očuvanje, njegovanje i izgradnju identiteta. Postavila je visoke standarde za slične publikacije u budućnosti. U vremenu izazova, kako je ovo današnje, ova knjiga ostaje trajni podsjetnik na snagu volonterizma i zajedništva te važnost očuvanja kulturne baštine«, rekla je Baštovanović.

Katarina Čeliković zahvalila je osnivačima Hrvatske čitaonice te brojnim osobama koje su sudjelovale u radu, projektima i programima udruge. Udruga je nastala u vrijeme kada kulturni život ovdašnjih Hrvata nije bio toliko razvijen.

»Ja sam samo autorica knjige a 'izvođači radova' su brojni ljudi koji su zabilježeni slikom i riječju u ovoj monografiji. Zastupljene su tu mnoge generacije, neki od bivših sudionika, djece i mladih, danas na naše programe dovode svoju djecu«, rekla je ona.

Na početku večeri predstavljen je rad Hrvatske čitaonice u proteklih godinu dana o čemu je govorila predsjednica udruge **Bernadica Ivanković**. Osim održanih manifestacija, podsjetila je i na druge aktivnosti poput studijskog putovanja za volontere Hrvatske čitaonice te projekta prekogranične suradnje s Požeško-slavonskom županijom gdje su nabavili i peć za pečenje gline, keramike, grnčarsko kolo i drugu opremu za rad s glinom.

Riječ u pjesmi i pismi

Kako Hrvatska čitaonica svojim programima potiče i prezentira književno stvaralaštvo (na hrvatskom književnom standardu i govorima ovdašnjih Hrvata), publika je imala prilike čuti i stihove pjesnika kao što su **Franjo Ivanković**, **Stipan Bašić Škaraba**, **Ljiljana Bačlija**, **Milica Kopilović**, **Kata Skenderović** i **Nevena Mlinko**.

U glazbenom dijelu nastupili su »kampovci« (zbor polaznika Etnokampa) koje je pripremio **Darko Temunović** iz Zajednice *Proroci*, vokalni solisti – **Katarina Vukadi-**

nović, **Roko Piuković** i **Vlatko Vojnić**, tamburaši HGU-a *Festival bunjevački pisama* pod ravnanjem prof. **Mire Temunović** i članovi zbora *Raspjevane zvjezdice*.

Kraj večeri bio je rezerviran za kazališno stvaralaštvo: glumci Male scene Hrvatske čitaonice izveli su igrokaz *Disnotor* po tekstu **Marjana Kiša**. Male glumce pripremili su **Marijan Rukavina** i **Antonija Kujundžić**.

A nakon bogatog programa, bilo je mjesta i za pokladne delicije u vidu *fanaka*.

D. B. P.

Golubinačke mačkare 2025.

Dani ludovanja i radosti

»Karnevali su općenito dignuti na višu razinu iz turističkih razloga, a mi ovo radimo iz ljubavi prema tradiciji i po tome se ističemo«, kaže predsjednica HKPD-a Tomislav Anita Naglić

Golubinci su protekloga vikenda bili okupljalište brojnih karnevalskih grupa u, kako Golubinčani vole reći, premundurene dane, kada cijelo selo »poludi«. *Golubinačke mačkare* započele su 1. ožujka pokladnim jahanjem a nastavile se sutradan, 2. ožujka, središnjim događajem u vidu karnevala, kada su brojne pokladne skupine prodefilirale ulicama sela odjevene u živopisne i kreativne kostime. I ove godine organizator ove tradicionalne manifestacije – HKPD *Tomislav*, pokazao je svoju spremnost i volju u nastojanju da ovu tradiciju dugu više od dva i pol stoljeća nastavi i podigne na još višu razinu.

Veliki ponos i izazov

Pretpostavlja se da su *mačkare* u Golubince stigle iz Dalmacije, u vrijeme doseljavanja ljudi iz tih krajeva. Mještani Golubinaca ponosni su što je njihovo mjesto postalo prepoznatljivo po tom običaju i što su ga uspjeli prenijeti na svoju djecu. *Golubinačke mačkare* odavno su prerasle lokalne okvire i postale manifestacija od općeg značaja za Općinu Stara Pazova. Zavod za kulturu vođanskih Hrvata uvrstio je *Golubinačke mačkare* u Registar nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji, a od 2024. službeno se predstavljaju kao član Federacije europskih karnevalskih gradova.

»*Golubinačke mačkare 2025.* donose jedno veliko zadovoljstvo. Ove godine pridružile su nam se nove grupe i novi gosti što nam je iznimno drago jer volimo da nam je program šarolik. Osim velikih karnevalskih grupa koje svake godine čine *mačkare* sve većim, drago mi je što prvi put imamo goste iz Šida i Petrovaradina, gdje očekujemo uzvratni posjet«, ističe predsjednica HKPD-a **Tomislav Anita Naglić** i dodaje da je organizacija *mačkara* veliki izazov:

»Sama organizacija je velika. Ono

što nam nedostaje su ljudi. Ove godine su nam pomogli u kuhanju prijatelji iz Opova kojima se ovom prilikom zahvaljujem. To je nastavak prijateljstva i suradnje koju smo započeli prošle godine. Ulazak u Federaciju europskih karnevalskih gradova je veliki iskorak za nas, ali i velika obveza. Ono što nas očekuje jeste sudjelovanje na velikim karnevalima kako bismo održali kontinuitet. S obzirom na to da smo mala zajednica, za nas je to veliki izazov, ali veliku podršku imamo od Općine Stara Pazova i nadamo se da ćemo iduće godine nastaviti u istom

duhu. Mi smo jedini karneval koji se održava na temelju tradicije i to je ono što nas razlikuje od ostalih karnevala. Karnevali su općenito dignuti na višu razinu iz turističkih razloga, a mi to radimo iz ljubavi prema tradiciji i to je ono po čemu se ističemo».

Male, lijepe i ružne *mačkare*

Mato Groznica prvi je predsjednik HKPD-a **Tomislav**. Podijelio je s nama sjećanja kako su *mačkare* nekada izgledale.

»Ono što znam, po onome što sam čuo od svojih starijih, jest da su *mačkare* uvijek bile simbol Golubinaca. Nekada su bile različitih oblika: male, lijepe i ružne *mačkare*. Kada su se organizirale ružne *mačkare*, sudionici su se maskirali u određene trupe. Uхватili bi nekoga koga bi htjeli kazniti, a onda bi ga štipali po obrazima i odveli u kavanu *Kod Čire* gdje bi mu sipali ljute paprike i papra u piće koje bi morao popiti«, kaže Groznica i navodi da je do prekida *Golubinačkih mačkara* došlo samo u vrijeme 90-ih godina.

»Odluku da obnovimo rad Društva donijeli smo 2002. godine. Budući da su pokladne *mačkare* brend Golubinaca, kako sada tako i prije, ljudi iz okolnih mjesta dolazili su kod svojih prijatelja tri dana ranije kako bi sudjelovali ili gledali kako sudionici defiliraju ulicama Golubinaca. Danas je to u skladu s novim trendovima i *mačkare* su poprimile karnevalski karakter. Ponosni smo što nosimo pokladnu tradiciju, što je možemo očuvati i prenijeti na mlađe generacije.«

Dojmovi sudionika

Predstavnici HKD-a **Šid** prvi su put gostovali na *mačkarama*.

»Zahvaljujemo organizatorima na pozivu. Za ovu lijepu tradiciju u Golubincima doznao sam iz razgovora s drugima i novinskih i televizijskih izvještaja. U skoroj budućnosti moći ćemo ostvariti bolju i kvalitetniju suradnju s drugim hrvatskim udrugama budući da je u sklopu projekta 'Sagradi mlin gdje je voda' izvjesna kupovina kuće za potrebe naše udruge«, istaknuo je u ime šidske udruge **Josip Pavlović**.

Zvonimir Rajković iz Zemuna kaže kako na *Golubinačke mačkare* dolazi od 1968. godine:

»Okupljali smo se u maloj dvorani gdje su se nekada održavale igranke. Na pozorici su održana natjecanja za izbor najljepše maske. Većina sudionika bile su odrasle osobe. Slankamenci, Zemunci i Golubinčani su rodbinski povezani i za *mačkare* su se uvijek rado okupljali. Drago mi je da ta tradicija živi i danas«.

Svojim prisustvom ovu manifestaciju podržali su i predstavnici HNV-a, ZKVH-a, DSHV-a, Mjesne zajednice, Crkve, kao i brojni gosti iz drugih mjesta.

S. D.

Prvi susret u Đakovu

U Bogoslovnom sjemeništu u Đakovu, od 28. veljače do 2. ožujka održan je vikend susret za srednjoškolce. Bio je to prvi ovogodišnji susret za mladiće srednjoškolske dobi, koji razlučuju o životnome pozivu. Pristigla su deseterica mladića iz Velike Kopanice, Čepina, Cerne, Gundinaca, Luča, Viljeva, Rume i Subotice. Ovaj su vikend susret pripremili **David Matkovski**, **Matej Mlinarić** i **Filip Tovilo**, bogoslovi II. godine, pod vodstvom

vicerektora, vlč. **Davora Senjana**. Susret je započeo u petak poslijepodne u sjemenišnoj auli, molitvom, pozdravom i upoznavanjem.

Vikend razlučivanja bio je isprepleten molitvom, duhovno-formativnim radionicama i druženjem, a mladići su imali priliku izbliza iskusiti na koji način žive bogoslovi, te je sve bilo usmjereno na to da svatko od njih upozna koje li nade u pozivu njegovu. U subotu su, osim radionica, upriličeni i razgledanje Đakova te kviz u kojemu su sudjelovali mladići pristigli na vikend susret.

Poseban trenutak za sudionike susreta bio je kada su pod vodstvom duhovnika vlč. **Stjepana Matezovića** posjetili Nadbiskupski dom u kojem ih je srdačno dočekaio i ugostio biskup **Ivan Čurić**.

Prvi ovogodišnji vikend za srednjoškolce zaključen je nedjeljnom euharistijom u Đakovačkoj katedrali te zajedništvom oko obiteljskoga stola. Iskustva koja su stekli mladići su ponijeli u svoju svakodnevnicu s nadom kako će im ona pomoći u razlučivanju Božje volje za svoj život.

M. M.

Foto: David Matkovski

Prva obljetnica molitve za obitelji kod franjevac

U kapeli Crne Gospe Subotičke kod franjevac u Subotici 1. ožujka obilježena je prva obljetnica od početka zajedničke molitve za obitelji. Naime, prije godinu dana, prve subote u ožujku započelo je okupljanje vjernika koji su ujedinjeni u molitvi za obitelji. Osim za obitelji, na ovim susretima moli se i za slogu, za mir i blagoslov, za djecu i mlade da prihvate Krista za Spasitelja, da žive u vjeri u kojoj su kršteni. Također, kako je podsjetio fra

Ivan Miklenić, moli se i za mlade da nađu pravu osobu za život, da se ohrabre stupiti u brak, primati potomstvo, kao i za ljude da imaju posao i da mogu od njega živjeti. Moli se i za bake i djedove, da budu čvrsta veza nastavka života i prenošenja vjere.

Ove subote molitvu su predvodili obitelj s djecom, mladić i djevojka, neudana gospođa, predstavница onih koji su dolazili proteklih godinu dana, starija obitelj i jedna udovica. U molitvu su uključene i sve potrebe Crkve i društva. Okupljanja su svake prve subote u mjesecu u 17 sati.

Započela je korizma

Na Čistu srijedu, 5. ožujka, započelo je korizmeno vrijeme, vrijeme milosti i spasa.

Kako je navedeno na portalu Subotičke biskupije, korizmeno vrijeme sažeto je u *Direktoriju o pučkoj pobožnosti i liturgiji*, gdje piše: »Korizma je vrijeme koje prethodi i oraspoložuje za slavlje Vazma. Vrijeme slušanja Božje riječi i obraćenja, priprave i spomena krštenja, pomirenja s Bogom te s braćom i sestrama, vrijeme češćega posezanja za 'oružjem kršćanske pokore': molitvom, postom i dobrim djelima«.

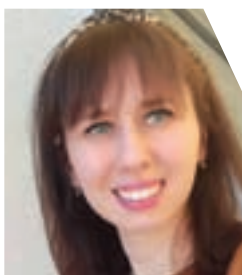
Korizma ove godine traje sve do 17. travnja, odnosno do Vazmenog trodnevlja. Iako završava na Veliki četvrtak, to ne znači kako prestaje i vrijeme pokore, posta i sabranosti.

Korizma obuhvaća šest nedjelja, koje imaju svoje ime: 1. Čista, 2. Pačista, 3. Bezimena, 4. Sredoposna, 5. Gluha, 6. Cvjetnica – kada se prisjećamo Gospodinove muke.

Post za katolika znači uzeti samo jedan puni obrok u danu, dok nemrs znači redovito jesti (uobičajena tri obroka dnevno), ali ne jesti meso. Crkva je proglasila dva dana strogog posta i nemrsa, a to su Čista srijeda ili Pepelnica i Veliki petak. Na ta dva dana vjernik uzima samo jedan puni obrok (do sita) jer je post, a ne jede meso jer je nemrs! U ostale petke uzima redovite obroke, ali se odriče mesa.

Prema sadašnjoj crkvenoj disciplini post je obavezan za katolike od navršene 18. do započete 60. godine života. Zakon nemrsa obavezuje one koji su navršili 14. godinu života, osim ako je u petak svetkovina.

Posta su oslobođene trudnice, dojilje, bolesnici i oni koji se bave teškim fizičkim radom (prema potrebi).

Zaručnički tečaj

Zaručnički tečaj – priprava za brak za sve one koji se namjeravaju vjenčati ove godine na teritoriju Grada Subotice i šire okolice započinje 17. ožujka i traje do 21. ožujka u vjeronaučnoj dvorani u Harambašićevoj 7, s početkom u 19.30 sati. Svi koji namjeravaju sudjelovati trebaju se prijaviti u župnom uredu na istoj adresi.

.....

Devetnica u čast sv. Josipu

Devetnica u čast sv. Josipu počinje 11. ožujka i traje do samog blagdana – 19. ožujka u župi sv. Roka u Subotici. Okvirna tema ovogodišnje devetnice je Sveta godina – jubilej 2025. Svaku večer u 17.30 sati je križni put, molitva krunice ili klanjanje, a to je ujedno i prilika za svetu ispovijed. U 18 sati počinje sveta misa, propovijed i Litanije sv. Josipa. Tijekom devetnice, u nedjelju 16. ožujka, početak misnog slavlja je u 17 sati.

.....

Bdjenje za život

Molitvena *Inicijativa 40 dana za život* – korizmena kampanja započela je diljem svijeta i traje do Cvjetnice, 13. travnja.

Tijekom inicijative molit će se za zaštitu nerođenih beba; za prestanak pobačaja; za liječničko osoblje; za sve koje na duši nose rane pobačaja.

Miroljubivo molitveno bdjenje bit će svakog dana od 6 do 9 sati ispred subotičke bolnice.

.....

Hodočasnički križni put

Hodočasnički križni put pod geslom pape Franje »Kristov križ je svjetionik luke mira u olujama otvorenog mora« bit će održan 29. ožujka. Križni put započinje svetom misom u 8 sati u župi sv. Josipa Radnika u Đurđinu, a potom se pješice kreće do Subotičke kalvarije, gdje će biti završetak križnoga puta. Organizator je Pastoral mladih Subotičke biskupije, a zainteresirani se mogu prijaviti u svojim župama do 26. ožujka.

Obraćanje i pokora

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Započela je još jedna korizma. Ušli smo u nju s mnoštvom odluka i želja da je obilježimo različitim vrstama pokora. No, kao što ljudi Božić proslave, a ne povežu ga mnogo s Isusovim rođenjem, tako često korizmu ne povežu s Isusovom mukom. Zato nam Crkva nudi pobožnost Križnog puta, zato nas liturgija podsjeća na ono na što trebamo staviti naglasak, a to je otajstvo našeg spasenja, koje se spremamo proslaviti slavljem Uskrsa.

Kakvu pokoru Bog želi?

Korizma je počela na Pepelnicu. Obredom pepeljenja upozoreni smo na ono o čemu moramo razmišljati, ne samo tijekom korizme, nego tijekom cijelog našeg kršćanskog hoda ovim svijetom. Dok svećenik posipa pepeo po glavi vjernika, govori: »Sjeti se, čovječe da si prah i da ćeš se u prah vratiti« ili »Obrati se i vjeruj Evanđelju«. Tako nas već početak korizme snažno podsjeća da čovjek, kako bi ostvario svoj vječni život za kojeg je stvoren, treba Božju blizinu. A ovo vrijeme, u koje smo zakoračili obredom pepeljenja, je upravo vrijeme koje treba iskoristiti za povratak Bogu.

Obraćanje i pokora dva su naglasaka korizme, jer su to dva načina na koja se čovjek vraća u Božju blizinu. Naše pokore često nisu motivirane ispravnim razlozima, te tako postaju banalne i beskorisne. Ljudi se odriču cigara, jer im svakako smetaju i žele ih ostaviti, odriču se određenih vrsta hrane iz zdravstvenih razloga ili jer žele smršaviti. Pa koji je smisao pokore ako nije povezana s Bogom? Post uvijek ide uz molitvu, jer je u suprotnom tek obična dijeta. Svako naše odricanje je mrtvljenje svoga ja, onoga što je u meni, a što trebam pobijediti, jer me od Boga udaljava. Pokora nas treba povezati jače s Bogom, a ne polučiti tek neku korist za naše tijelo ili nas pak učiniti

nervoznima i frustriranim, jer nam je preteška. Odricanja iz ljubavi i zahvalnosti prema Bogu, praćena molitvom i pobožnošću neće nam biti preteška niti ćemo zbog njih biti loše raspoloženi. To je pokora koju Bog s radošću prima, jer mu je s ljubavlju darujemo. Pokora usmjerena na sebe samog, kakva je pokora, kome je ona mila? Nama je preteška i zamorna, a pred Bogom je nevrijedna, jer s njim nije ni povezana.

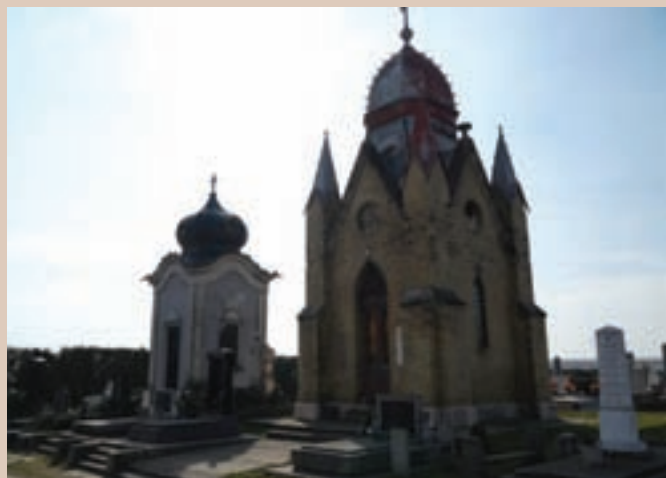
Ljubav nas mijenja

Pokora ide uz obraćanje, a znamo svi što znači obratiti se. Ona nam treba biti poticaj u izgrađivanju svog odnosa s Bogom, koji utječe i na međuljudske odnose. Jer, onaj tko je u Božjoj blizini ne može drukčije, nego ljubav koju je od Boga primio širiti u svojim međuljudskim odnosima. Božja blizina mijenja čovjeka, čini ga boljim, čini ga onakvim kakvog ga Bog želi. A kad čovjek postane takav, onda je obraćen. Zato je ljudima dok žive ovozemaljski život obraćanje stalno potrebno. Lutaju, padaju, kušnje ih svladavaju, te se stalno iznova moraju vraćati k Bogu raskajana srca, sa željom da započnu ispočetka svoj put obraćanja.

Ljubav sve pobjeđuje i sve čini lakšim. Krist je iz ljubavi prema nama prigrlio križ da bi nam uskrsnućem zavrijedio spasenje. Mi iz ljubavi prema njemu grlimo naše žrtve i križeve, zahvalni za sve što je za nas učinio. Jer ga ljubimo, želimo mu biti bliži, zato nam nije teško mijenjati se, odbacivati svoje loše navike, svoje grješne sklonosti i mijenjati se u pravog Kristovog nasljedovatelja. Zato u središte svojih korizmenih odluka stavimo Krista, onog koji je mučen i umro na križu, a čije se uskrsnuće spremamo proslaviti. Tada će one biti po Božjoj volji, a mi ćemo se dobro pripremiti za najveći kršćanski blagdan.

Kapelice – nadgrobni spomenici u grobljima – II. dio

Svećenička i Dulićeva, jedna do druge

a preko puta nje je Svećenička kapela (nekada Kertész) i odmah do nje Dulićeva kapela, o kojima i pišemo u ovom broju.

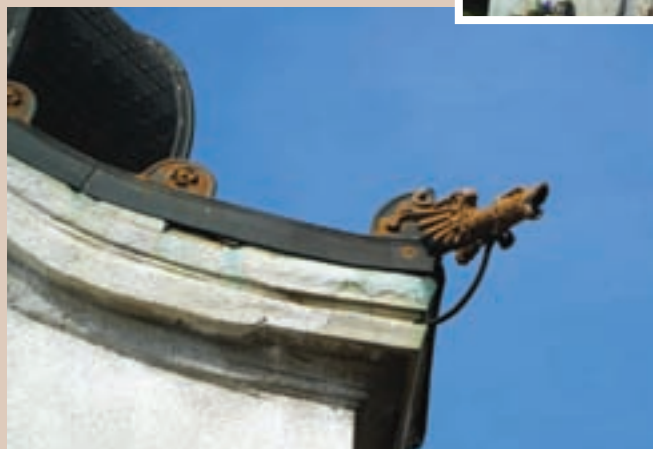
Svećenička kapela

Kapela je podignuta 1901. godine u stilu secesije s primjesama orijentalnog stila. Prvobitni vlasnik je bio **Nándor Kertész**, a sredinom prošlog stoljeća postala je svećenička kapela. Kvadratne je osnove s kupolom od osam reznjeva obloženim kucanim limom s motivom riblje krljušti. Zidovi se završavaju valovitim profiliranim vijencem. I danas je ovaj limeni krov najljepši od svih kapela u Bajskom groblju. Iako nije u prvobitnom sjaju, jasno se mogu vidjeti svi ukrasi, pa i pojedini sitni detalji, poput zuba u ustima zmajeva, koji su na uglovima krova.

Nándor Kertész, kako navodi **Dezső Csúszó**, živio je od 1828. do 1905. godine. Bio je porezni savjetnik, prvi poručnik Nacionalne garde 1848. i vitez križarskog reda **Józsefa Ferencza**. Dao je sagraditi ovu kape-

U Bajskom groblju postoji 10 kapela koje su zapravo nadgrobni spomenici u vlasništvu pojedinih subotičkih obitelji, župe sv. Terezije Avilske i franjevačkog samostana. Kada se ulazi na glavni ulaz crkvenog dijela Bajskog groblja (od Ulice Ivane Brlić Mažuranić) s desne strane je podignuto sedam kapelica, dok je s lijeve strane tri. Obišli smo sve kapelice, istražili njihovu povijest i u narednim brojevima donosio podatke koji su nam se, uočeni novinarskim okom, činili zanimljivim.

Prve tri kapelice s desne strane su: Deakova kapela (u narednom broju),

lu i tu počiva sa svojom velikom obitelji. Nakon što su on i supruga **Rozália** izgubili šesto od sedmero djece, podnio je zahtjev za umirovljenje u gradskom uredu, te se okrenuo članovima crkve i preuzeo dužnost domara. Dana 2. rujna 1901. Kertész je podnio zahtjev za izgradnju kapelice. Mišljenje inženjerskog ureda datirano je 10 dana kasnije, a tražena građevinska dozvola je na sjednici Vijeća 21. rujna odobrena. Kapela je posvećena Uzvišenju sv. Križa. Od šezdesetih godina prošlog stoljeća kapela je u vlasništvu župe sv. Terezije Avilske i služi kao mjesto ukopa za svećenike, te je u narodu i poznata kao Svećenička kapela.

Kapela Dulić

Podignuta je 1906. godine u neogotskom stilu, kvadratne osnove s naglašenim vertikalama karakterističnim za gotiku, navodi se u zapisima. Ozidana je klinker opekom, a sokl je od crvenog kamena. Krovna konstrukcija je riješena ukrštanjem dvoslivnih krovova, nad kojima se uzdiže kupola. Portal i prozorski otvori rađeni su profiliranom klinker opekom i završavaju se gotskim lukom. Nad svakim otvorom i u luneti portala postavljena je kamena rozeta. Kapelicu je projektirao **Mátyás Salga**. Tlocrtne površine grobnice su 10x10,5 m, a zgrada ima manje osnovne gabarite. Visoka je 14,4 metara.

Dva mjeseca nakon muževljeve rane smrti udovica **Petra Dulića**, **Mariška (Marija) Stantić** tražila je zamolbu za gradnju kapelica na Bajskom groblju. Udovica je iskazala želju da se kapela izgradi kod kapelice

Kertész i priložila je dva primjerka nacrtu Vijeću za izdavanje građevinske dozvole. Po podacima koje navodi Csúszó obitelj nije imala potomaka, a Petar Dulić je bio *prdačnog imena Čvarkovi*. Tako je i prijavio svoj brak s Marijom Stantić u rujnu 1895. godine. Kumovi su im bili

Lazo Mamužić, gradonačelnik i **Mate Vojnić**, glavni općinski tužitelj. Njegov brat **Marko** (1874. – 1924.) bio je potpredsjednik *Pučke kasine*. Tako je uz postojeću kapelu Kertész izgrađena Dulić kapela koja je posvećena u čast sv. Petra. Pored ulaza s lijeve strane postavljena je ploča od crvenog mramora na kojoj je pisalo: »Ovu grobnu kapelu sagradila je udovica Petra Dulića, Mariška Stantić. Ovdje počiva Petar Dulić 29 godina, umro ožujka 1906. godine«.

Devedesete godine prošlog stoljeća ovu kapelicu je kupio **Đurđinski**

Dulić, odnosno obitelj **Šime Dulića**, pretpostavlja se iz Đurđina. Novi vlasnici renovirali su kapelicu, a s desne strane od ulaza postavljena je nova bijela mramorna ploča na kojoj piše: »Đurđinski Dulić, Dulić Šime 1910. – 1995. i Dulić Mirko 1944. – 2022.«. Kapelica je u privatnom vlasništvu.

Ž. V.

Korišteni podaci: Povijesni arhiv Subotica, *Ex Pannonia*, broj 18. Csúszó Dezső; prof. dr. sc. Czékus Géza, mons. Stjepan Beretić, Wikipedia.

Dopisništva

GOLUBINCI – Poslije 12 godina u Golubincima je u organizaciji Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva *Tomislav* obnovljen pokladni običaj – *maškare*. Maskenbal je 3. ožujka priređen u prostorijama OŠ 23. *oktobar* i okupio mnoštvo posjetitelja, među kojima su bili i treći tajnik u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Beogradu **Stipan Medo** i Generalni konzul Republike Hrvatske u Pečuhu mr. **Ivan Bandić**. Po tradiciji najbolje su maske bile nagrađene, a program su svojim nastupima obogatili članovi golubinačkih tamburaša, tamburaškog sastava *Đurđevak*, Folklornog odjela HKPD-a *Tomislav*, te nekoliko umjetnika, rodnom Golubinčana.

Dušica Dulić

Posljednji gajdaš Adam

SONTA – U vrijeme naših pradjedova Sonta je bila poznata po vrijednim i poštenim nadničarima. Radilo se naporno, obitelji su uglavnom bile brojne, djece puno, nije nam prijetila bijela kuga. Istina, nije uvijek bilo dovoljno kruha, o mesu da i ne pripovijedamo, ali je zato u svakom momentu srce bilo puno veselja. Pilo se i pjevalo, veselilo i tugovalo, ljubilo i patilo, ženilo i udavalo, a sve to uz gajde.

Gajde su bile dio šokačke duše. Prije tamburice, prije harmonike, prije bilo kojeg instrumenta, gajde su nas uveseljavale, a kadgod je njihov zvuk liječio i najtežu tugu. Uz gajde se bečarilo, uz gajde se igralo »na čošu«, uz gajde se ženilo i udavalo i u soldate ispraćalo. Gajdaš je bio prvi čovjek u selu. Nije poznato zbog čega, no zvuk gajdi je vremenom utihnuo. Potisnuli su ga drugi instrumenti i drugačiji stil života. Nema više one vesele sirotinje, nema više onako brojnih obitelji, nema okupljanja na čošu, a ni prela. Nema ni onih bečara.

Gajde su utihnule samo na nekoliko desetljeća, ne za uvijek. One se posljednjih godina u Sonti ponovno javljaju. Ovog puta našle su utočište u rukama i duši **Adama Vulića Strunje**, samoukog svestranog glazbenika, člana KPZH-a *Šokadija*.

Adam Vulić, rođen 1966. godine, s glazbom je nerazdvojan od svoje pete godine, kada mu je otac kupio harmoniku. Sam je učio svirati, »na sluh«, bez učitelja glazbe, bez poznavanja nota. S gajdama se susreće u Vinkovcima, na seminaru o tradicionalnim glazbalima 2000. godine. Adam kaže da je najveći utjecaj na njegovo opredjeljenje za sviranje gajdi imala **Anita Tomoković** iz Osijeka, gajdašica i predavačica na spomenutom seminaru.

Gajde koje svira Adam u vlasništvu su KPZH-a *Šokadija*, koja ih je nabavila u siječnju 2001. godine, a već u veljači sljedeće godine Adam je imao prvi nastup, u

Aljmašu, kao sudionik *Šokačkog prela*. Do sada je nastupao na više značajnih manifestacija, a kruna njegovog dosadašnjeg rada nedvojbeno je nastup u Zagrebu, u dvorani *Vatroslav Lisinski*.

»Preporučio bih mladeži, bez obzira na nacionalnost i vjeru, da se više okrenu kulturi i sportu, da poštuju izvornost i tradiciju predaka, ne srameći se svojega, ni vjerskog ni nacionalnog, istovremeno poštujući tuđe. Želio bih, ukoliko jednoga dana odem iz Sonte, za sobom ostaviti nasljednike, bar kad je riječ o glazbi«, kaže Adam.

Ivan Andrašić

Glamour kao inspiracija

Vjerojatno nema Subotičana, a napose Subotičanki, kojima nije prepoznatljivo ime sugrađanke **Marije Šabić**, vlasnice butika *Fara fashion*. Ova kreatorica svojim je radom u domeni visoke mode iz jedne male sredine otvorila vrata svojim kreacijama i na najglamurnijim revijama i izborima za miss.

Što smatrate Vašim najvećim uspjehom do sada?

Najveći uspjeh je moj angažman na izboru za miss Europe koji je održan u Bejrutu 28. prosinca 2002. Kreirala

sam haljine za misice svih zemalja koje su sudjelovale. I do toga je došlo slučajno. Glavni pokrovitelj izbora **Ahthony Bonje** vidio je u Japanu moje haljine na jugoslavenskoj misici i pozvao me na suradnju. To je najglamurniji i najskuplji izbor za mis kojemu je nazočilo oko 2.500 ljudi. Tom prigodom bila je priređena i revija visoke modne kuće *Osbon*, za koju sam ja kreirala. To je vrh svjetske mode i sve više kreatora teži dobivanju takvog angažmana jer su tako veliki izbori za miss najbolja reklama kreatorima.

Dušica Dulić

Ispred nekadašnjeg Čelika

Početkom devedesetih godina pojavili su se prvi, komercijalni mobiteli koji su i dalje bili preskupi i nedostupni većinskom dijelu stanovništva. I proći će još desetak godina dok »mobilna revolucija« nije učinila »pokretni telefon« dostupnim apsolutno svima. A do tog inovativnog životnog trenutka svi smo koristili tzv. fiksni telefon kada smo bili kod kuće, na poslu ili nekom drugom javnom mjestu. Kada bismo bili na ulici i trebalo je nešto hitno, onda su tu bile telefonske govornice koje su radile na sitne apoene kovanog novca. Najpoznatije su svakako bile one kod Glavne pošte u Prvomajskoj ulici i na stubištu pokraj ulaza u poštu na željezničkom kolodvoru, ispred nekadašnje robne kuće *Centar*, ispred nekadašnjeg *Čelika*, pored Gradske kuće i Gimnazije. I uvijek je pred njima, u bilo koje doba dana ili noći, obvezno bio veći ili manji red. Jer druge mogućnosti za brzu, hitnu komunikaciju jednostavno nije bilo. Naravno, kako to biva u naravi ljudskog roda, često je bilo i posve obične komunikacije o najbizarnijim stvarima, neovisno o muškim ili ženskim osobama. Iako su, u toj vrlo nepopularnoj disciplini često znale prednjačiti starije gospođe, zapričavajući se, na užas nervoznog reda u dugim »nikad nezavršavajućim« razgovorima. Budući da su javne govornice bile slabo zvučne izolirane, najčešće je to bila samo ovalna plastična maska oko telefonskog aparata okačenog na čelični stupni držač, ukoliko je osoba za slušalicom malo glasnije govorila onda su je mogli čuti apsolutno svi u blizini. I onda bi, ukoliko bi se razgovor produljavao izvan okvira normalne potrebe, počelo u redu »prevrtanje očiju« i brojni zloradi komentari i opaske. Isprva kulturni i kontrolirani, ali ako bi se »agonija« produžavala, a red

postajao sve duži, onda bi postupno nestajalo i kurtoazije. Počinjala bi glasna negodovanja sve do konkretnijih zahtjeva da se oduženi razgovor što prije okonča. Uz sve navedene nevolje, zbog opterećenosti aparata i često bahatog korištenja (udaranje po gornjoj ručki, tastaturi, razmontiranje i oštećenje slušalica, umetanje neodgovarajućih kovanica i sl.), javni telefoni su se često kvarili. Na užas svojih korisnika. Tako bi se radost zbog prazne govornice brzometno znala promijeniti u srdžbu i revolt zbog njezine neispravnosti. Slično je bilo u situaciji kada bi aparat radio, ali kod sebe niste imali dovoljno potrebitih kovanica, a nigdje u blizini nije postojala mogućnost za razmjenu papirnatih novčanih apoena. Tog problema nije bilo samo u jednoj varijanti korištenja telefonskih govornica – onih u poštanskim uredima. U biti, to je bilo najjednostavnije, osobito kada su bili u pitanju međugradski ili međunarodni pozivi. Trebalo se samo javiti operatoru ili operatorki na šalteru, otići u dodijeljenu govornicu i, na koncu, isplatiti potrošeni iznos za obavljeni razgovor. Plus, ove su govornice bile i solidno zvučno izolirane pa je bila osigurana i kakva-takva diskrecija.

Konačno, uznapredovala tehnologija je koncem prošloga stoljeća usavršila i javne telefonske aparate, pa su se pojavili moderni strojevi koji su radili na elektroničke kartice. Problema više nije bilo sa sitnim kovanicama, ali se zato moralo voditi računa o »napunjenosti« kartice, jer bi se nedostatkom kredita razgovor momentalno prekidao. Sve navedeno je bio romantični dio naše telefonske povijesti, jer do pojave mobilnih uređaja drugih mogućnosti nije bilo. A danas je sve to drugačije...

D. P.

Kviz Čitam i skitam

Na pola puta do uspjeha

Svi znamo da je kviz *Čitam i skitam* započeo 1. veljače, no budući da je tu već i ožujak, i to već 7., vrijeme je da vidimo kakvo je stanje na terenu. Posjetili smo Gradsku knjižnicu Subotica i **Bernadicu Ivan-ković**, ne samo knjižničarsku savjetnicu, nego i najbolju knjižničarku u Srbiji za prošlu godinu i pitali ju svašta, a kao i obično, ona je na sva pitanja znala odgovore.

Prošlo je više od pola vremena od početka kviza. Kakav je odaziv i koliko ste zadovoljni njime?

Kao i svake godine, prvi mjesec je mjesec uhodavanja. Svi se polako informiraju o kvizu, počinju pristizati popunjeni upitnici i lagano se obnavljaju članarine u Knjižnici.

enciklopedija, slikovnica i da ne nabrajam dalje, nego dođite i uvjerite se i sami.

Koliko staje obnova članarine ili otvaranje nove članske iskaznice u Gradskoj knjižnici Subotica?

Nikad lakše i nikad jeftinije nego tijekom trajanja kviza *Čitam i skitam*. Dakle, još do kraja ožujka, za učenike osnovnoškolske dobi, obnova ili prvo učlanjenje staje svega 300 dinara za cijelu godinu.

Kada je kviz u pitanju, čitaju li sva djeca isto ili imaju izbora?

Gradska knjižnica Subotica ove godine obilježava svoj 135. rođendan i tim povodom se u kvizu »čitaju« pozna- ti hrvatski književnici koji su nekada posjetili subotičku

Lijepi broj djece već se odazvao, ali prava aktivnost a kasnije i užurbanost se tek očekuje. Dakle, sve je kao i običano.

Osnovni cilj ovoga kviza jeste poticanje čitanja. Imate li uvida koliko uopće osnovci čitaju?

U razgovoru s djecom na odjelu lako dođem do informacije tko čita a tko manje čita, što se voli čitati, a što se manje voli čitati. Ono što jeste moja super moć je da mogu i znam, ako ne svima onda barem većini djece koja posjete odjel, pronaći odgovarajuće štivo za čitanje. Svatko će čitati ako mu ponudite ono što ga interesira, i zato su knjižnice odlična mjesta jer one imaju sve vrste tekstova od pjesama, priča, romana, stripova, putopisa,

Knjižnicu. Za učenike nižih odjela osnovne škole ponu- đena je *Ljepljiva priča Željke Horvat-Vukelja* dok stariji, odnosno oni iz viših odjela trebaju pročitati ulomak *Fran-cuskinja* iz poznatog i veoma interesantnog detektivskog romana **Hrvoja Kovačevića** *Tajna šaptača lubenicama*.

Do kad traje kviz i tko ima pravo sudjelovati u nje- mu?

Kviz *Čitam i skitam* traje do kraja ožujka (31.) i u njemu imaju pravo sudjelovati učenici koji pohađaju osnovnu školu i pri tom su članovi Gradske knjižnice Subotica. Tko to još nije, može lako i brzo postati.

Obično ste znali pripremiti brojne nagrade. Hoće li ih biti i ove godine?

Kao i svake godine, bit će osigurano mnoštvo vrijednih i interesantnih nagrada naših prijatelja knjige i čitanja. Spomenimo neke: knjige, ulaznice za kino, kazalište, bazen, ZOO vrt, šalice i majice sa znakom kviza, školski pribor, rančevi, paketi slatkiša i da ne odajemo sve nagrade. Nešto mora ostati i iznenađenje.

Smijemo li znati koja je glavna nagrada?

Naravno, glavna nagrada je svih ovih 17 godina ista, i to je bicikl. Taman nam stiže proljeće i vjerujem da će svakom dobro doći.

Tko izvlači sretne dobitnike i kada?

Javno izvlačenje nagrada bit će 2. travnja u podne, na Međunarodni dan knjige za djecu. Toga dana pozivamo svu djecu da dođu u subotičku knjižnicu i da upravo oni budi ti koji će izvlačiti nagrade, odnosno dijeliti sreću. Tko zna, možda baš ti izvučeš nekog svog prijatelja ili sebe. Sve je moguće jer sve je uživo.

Imate li neku poruku za one koji još nisu članovi Gradske knjižnice?

Ako se još uvijek razmišljaš bi li htio ili ne, svako dođi i provjeri je li istina to što drugi govore. Je li doista tako zabavno i korisno čitati. I vrijedi li biti član Gradske knjižnice Subotica. Uvjeri se sam jesu li ovi stihovi himne kviza *Čitam i skitam* istiniti?

»Čitaj, skitaj, knjigu pitaj!

Pođi s njom na putovanje

Družite se na tom putu

Jer ti knjiga daje znanje!«

Ž. V.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa navise.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m² Tel: 063/738-97-85

Prodajem kuću u Mišićevu – stambeni dio 130 m², plac 2800 m², u ekonomskom dijelu ima štala, svinjac i krupara, čardak, košarnik, dvije garaže. Informacije na telefon: 064/3007614.

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Pokrajinska vlada financira nabavku 32 bolnička kreveta za Dom »Dudova šuma« u Subotici

Pokrajinska vlada će s gotovo tri milijuna dinara financirati nabavku 32 bolnička kreveta za potrebe rekonstruiranog Doma »Dudova šuma« u okviru Gerontološkog centra Subotica, odlučeno je na ovoj sednici Pokrajinske vlade kojoj je predsjedavala **Maja Gojković**.

Nabavkom kreveta osigurat će se uvjeti za progresivnu horizontalnu evakuaciju sa šestog kata, koji je predviđen za smještaj nepokretnih i slabo pokretnih korisnika.

Kompletna rekonstrukcija Doma »Dudova šuma«, površine oko 8.000 četvornih metara, završena je prošle godine, čime su znatno unaprijeđeni uvjeti za boravak korisnika i rad zaposlenih u toj ustanovi, navodi se u priopćenju sa sjednice Pokrajinske vlade.

Foto: Magločistač

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji

VAŽI DO 11. 3. 2025.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sati i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

U svijetu predivne svrake

Kradljivica, božica ili nešto sasvim treće

Prije nekoliko dana ponovno sam se zaljubila. Osjetila onu neobjašnjivu radost prilikom susreta s nekim. E sad, znam da će to biti iznenađenje, ali ja sam se zaljubila u svraku. I koliko vas zapravo zna koliko je svraka lijepa ptica? Ja se nikada njenim izgledom nisam bavila. Iskreno, nisam je ni primjećivala. Općenito, nisam puno pažnje posvećivala pticama, osim rijetkim vrstama poput strvinara i grabljivica, zatim onima kojima se

ke postaju most između svijeta ljudi i božanskih entiteta, pružajući uvid u duboke, misteriozne aspekte života i smrti. Povezanost sa šamanizmom i magijskim praksama čini ih ključnim elementom u razumijevanju nordijske duhovnosti i mitologije. Ali krenimo redom.

Klasične informacije

Svrake pripadaju obitelji Corvidae, koja uključuje i druge ptice poput vrana, gavrana i čavki. Postoji nekoliko vrsta svraka, ali najpoznatija je pica pica, poznata kao europska svraka. Svrake su srednje velike ptice s prepoznatljivim crno-bijelim perjem. Imaju dug rep koji im daje elegantan izgled, a njihovo perje ima metalik sjaj, osobito na leđima. One su izuzetno inteligentne i smatraju se jednim od najpametnijih ptica na svijetu. Mogu koristiti alate, prepoznavati svoje odraze u ogledalu i rješavati složene zadatke. Istraživanja su pokazala da mogu planirati za budućnost i koristiti memoriju za prepoznavanje ljudi i predmeta. Svrake su društvene ptice koje često žive u grupama. Iako su poznate po tome što često kradu predmete (uključujući sjajne predmete poput nakita ili novčića), ovo ponašanje povezano je s njihovom radoznalošću i potrebom za istraživanjem. Često skrivaju predmete koje nađu, stvarajući sebi »zalihe«.

Kao što sam već spomenula, u nordijskoj mitologiji, svrake su često povezivane s bogovima, osobito s bogom Odinom. Odin je najviši bog u nordijskom panteonu i bog rata, mudrosti, poezije i magije. On je često prikazan s dvije svrake, po imenu Hugin, što znači »misliti«, i Munin, što znači »sjećati se« ili »memorija«. Ove dvije svrake su njegove vjerne pratiteljice koje mu pomažu da stekne znanje i informacije.

Svrake u nordijskoj mitologiji nisu samo bogovi i simboli mudrosti, već se često smatraju i glasnicima, predznacima, ili čak povezane s božanskim ili magijskim svjetovima. U nekim pričama svrake mogu najavljivati važne događaje, bilo dobre ili loše.

Ne znam donose li mi svrake nove informacije, posjećuju li me s nekim uspomena ili im je zadatak da najave neke važne događaje, no sve to nije toliko važno koliko me je obradovalo moje oduševljenje novim bićem u mom životu i, općenito, mojim otvorenim očima i srcem spremnim da primijete, dožive i budu zavedeni i očarani.

Gorana Koporan

divim dok veslam, poput čaplji, prije svih. Tu je naravno i crna roda kojoj se uporno i strpljivo nadam. Prethodnog vikenda sam na drvetu ispod prozora ugledala manju pticu čije je perje imalo metalik plavu i zelenu boju. Nešto predivno. Ubrzo sam od ukućana saznala da je to svraka. Bila sam zabezeknuta jer mi je u glavi svraka bila neugledna crna ptica iz porodice vrana, koja nema baš ništa što bi moglo privući moju pažnju. Sigurna sam da bih se naljutila kad bi me netko usporedio sa svrakom. A sada, pomisao na svraku me ovih dana smiruje. Danas sam čak izjavila da je svraka jedina lijepa stvar koja mi se dogodila u tom jednom danu. Kako bilo, danas vidim svrake na sve strane. Sunčani dani su ih razveselili, pa su se i one razigrale.

Moje oduševljenje svrakama ne daje mi mira, pa sam krenula istraživati o njima i došla do spoznaje da svrake u nordijskoj mitologiji nisu samo obične ptice, one su simbol mudrosti, magije, rata i smrti. Kroz bogove poput Odina i njegovih vjernih pratitelja Hugina i Munina, svra-

Dinamo i Hajduk remizirali na Maksimiru

Bilo je svega u derbiju

Upravo tako! Najveći derbi hrvatskog klupskog nogometa, treći u ovoj prvenstvenoj 2024./25. sezoni, završio je s četiri viđena gola, dva crvena i četiri žuta kartona. A da je susret na Maksimiru potražio još koju minutu duže, tko zna što bi još bilo...

Dinamo – Hajduk 2:2

Najvažniji susret 24. kola 1. HNL, pored svog »derbi predznaka« bio je izuzetno važan za obje momčadi. Katastrofalne predstave protiv *Osijeka* (0:1), odnosno *Rijeke* (1:3) dovele su do preranog ispadanja *Dinama* i *Hajduka* već u četvrtzavršnici nacionalnog nogometnog kupa i međusobni zagrebački duel trebao je presuditi tko je u ovom trenutku zbilja »na patosu«. Kako je susret odmičao činilo se kako su splitski *bili* ti koji su više u knockdownu, budući da je *Dinamo* golom **Baturine** već u 5. minuti poveo 1:0. Ipak, nakon nekoliko propuštenih izglednih prilika *Hajduk* je na pomalo sretan način, autogolom **Franjića**, uspio izjednačiti u 31. minuti. Pa je to bilo sve značajnije iz prvoga dijela. A onda je uslijedilo drugo poluvrijeme. Za pamćenje...

Odmah na početku (48. minuta) *Dinamo* je ponovno vodio s(p)retnim pogotkom **Pierre-Gabriela** i u potpunosti kontrolirao susret. Vjerojatno bi i dobio da pričuveni kapetan **Ristovski** nije u samo sedam minuta neoprezno zaradio dva žuta kartona. S igračem više u polju Splitsani su postupno preuzeli inicijativu, ali je prevagu

ipak donio ulazak mladog **Durdova** koji je odlično probijao desnu stranu. Na koncu, u 90+1 minuti jedan njegov ubačaj sjeo je na glavu **Krovinovića** i lopta je završila za konačnih 2:2 u mreži **Nevistića**. Uslijedilo je 12 minuta sudačke nadoknade zbog nekoliko bakljada *Bad blue boysa* i onda je, pred sam stvarni kraj, uslijedio stravičan start **Galešića** na **Lučića**, vratara *Hajduka*. Isprva je sudac **Erceg** dodijelio samo žuti, a onda poslije VAR pregleda i izravni crveni karton, te je *Dinamo* ostao s devet igrača. Ali premalo je to bilo vremena za Splitsane i ubrzo je odsviran kraj, koji kad se sve uzme i oduzme nije bio mrzak niti jednoj niti drugoj momčadi. Poraz bi za obje bio tragedija, a borbeni remi je prihvatljiva okolnost i ostavlja pro-

stora za temeljiti izlazak iz rezultatske krize. No, čini se kako je ovaj zagrebački bod ipak važniji *Hajduku* i ostavlja ga u ravnopravnoj borbi za naslov.

Lista najboljih strijelaca

Vodeći strijelac 1. HNL je **Livaja** (*Hajduk*) s 14 postignutih golova, ali njima treba pridodati još i devet asistencija što ga čini apsolutno najkorisnijim nogometašem prvenstva. Drugi strijelac je **Mudražija** (*Lokomotiva* – 12), dok je treći **Kulenović** (*Dinamo* – 10).

Još 12 prvenstvenih kola

Odigranim 24. ligaškim kolom 1. HNL je stigla na kraj svoje druge trećine što znači da do kraja prvenstva ostaje još 12 susreta u kojima će se rješavati pitanje prvaka između *Rijeke*, *Hajduka* i *Dinamo*, ali i pitanje posljednje momčadi koja putuje u drugi razred. Na vrhu je situacija još uvijek posve neizvjesna jer *Rijeku* i *Hajduk* dijeli samo jedan bod (*Dinamo* zaostaje sedam bodova), no čini se kako je ispadanju ipak najbliži *Šibenik*. Ali ni to ne mora ništa značiti, jer ova sezona je zbilja zanimljiva i neizvjesna pa ljubitelji domaćeg nogometa imaju u čemu uživati. I dosta se nervirati. Takav je nogomet!

D. P.

Foto: HINA/ Daniel KASAP

TENIS

Čorić osvojio Lugano Challenger

Najbolje rangirani hrvatski tenisač današnjice **Borna Čorić** (143.) na novoj ATP ljestvici poboljšat će svoj plasman nakon osvajanja Challengera u Luganu. Nekadašnji 12. tenisač svijeta bez problema je trijumfirao u finalnom duelu (6:3, 6:1) protiv **Collignona** (Belgija).

RUKOMET

Zagreb bez šansi

Porazom na gostovanju od *Aalborga* (30:33) rukometaši hrvatskog prvaka *Zagreba* su se i definitivno oprostili od šanse za prolazak u osminu finala Lige prvaka. Samo sedam osvojenih bodova iz 13 odigranih susreta ni blizu nije bilo dovoljno poziciji broj šest koja vodi u nastavak najjačeg europskog klupskog natjecanja.

D. P.

POGLED S TRIBINA

ABA liga

Regionalna košarkaška liga uveliko napreduje svojim drugim dijelom i nakon 21. odigranog prvenstvenog kola može se reći kako se stvari odvijaju u prilično očekivanom scenariju. Prve četiri pozicije pripadaju momčadima *Partizana*, *Budućnosti*, *Crvene zvezde* i *Dubaia* i, ukoliko se ne dogodi neki senzacionalni obrat, među njima treba tražiti novoga prvaka. Još četiri člana *velike osmorke*, koja će igrati u doigravanju za prvaka, su najvjerojatnije: *Cedevita Olimpija*, *Spartak Office Shoes*, *Igokea* i netko između *Mega basket*a, *Zadra* i *FMP-a*. Što se tiče začelja, za posljednje mjesto je već viđen *Mornar* koji ima samo jednu pobjedu nakon 21 odigranog susreta. Dva bliska »fenjeraša« su *Cibona* (3-18) i *Krka* (3-18), ali s obzirom na pravila lige oni trebaju brinuti za ostanak u prvom razredu ABA lige. Zanimljivo je primijetiti kako su svi susreti izuzetno zanimljivi i krajnje neizvjesni, izuzev naravno kada igraju »gornji« protiv »donjeg« doma. Također treba pohvaliti i oba debitanta *Dubai* i *Spartak*, osobito momčad iz Dudo-

ve šume koja je ponovno vratila u Suboticu i Vojvodinu popularnost ovom sportu. »Grad sportova« ponovno ima jakog predstavnika na velikoj sportskoj sceni, a pogotovo što je to košarka koja je desetljećima bila na niskim granama. Predstojeći susreti samo će to još više potvrditi.

D. P.

Foto: HINA/ BETAPHOTO/ ABA liga/ Dragana Stjepanovic

Umotvorine

- * Nije lako biti čovjek među ljudima.
- * Ako ne možeš biti lijek, nemoj biti ni otrov.
- * Kad je telefon bio vezan, ljudi su bili slobodni.

Vicevi, šale...

U bolnici.

- Hranu ste ponijeli?
- Da.
- Sapun, deku, pidžamu, lijekove?
- Da.
- A taj pored Vas, tko je to?
- Liječnik, za slučaj da ga nemate.

Razgovaraju dvije bake:

- Kaži mi što jedeš i reći ću ti tko si.
- Što jedeš.
- Tko si.

Aforizmi

- * Ako razviješ navike uspjeha, uspjeh će postati tvoja navika.
- * Čovjek dokazuje da je dobro odgojen onda kada to ostane i u društvu neodgojenih.
- * Od svih šamara koje ste dobili najviše boli onaj koji sami sebi niste udarili kada je trebalo.

Vremeplov – iz naše arhive

Javni sat u
Hrvatskoj čitaonici Subotica, 2009.

Didine pripovetke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Triba kazat kako jeste

Bile dvi komšince, dvi ćudi. Samo su valjda u tim i bile jednake da su obadve volile rakiju. Uvik visile edna kod druge, al edared njim zarasle staze. Nasisale se batakurnjače, pa se srepile i nije ostalo samo na vikanju i skikanju, već edna maznila drugu da se ova takim raščenila. Ova što je leđima poljubila zemlju udarila u dreku:

– Ajmana edna, učvala, raščupača, a još i kurva! Varaš tog tvog štrapljastog blendu, a bar da si kaka persona, već da ti nije tog čvrlijavog nosa, travu bi mogla pasit. I ti 'š udarat mene?! Mene, ednu čestitu i poštenu ženu!

Raspečila noge i baš je briga što joj sramota vidi svita; graja, al sve pogrdne riči što joj na usta dođu. I zna se kraj: otrčala bistošu na tužbu, nek zna sav cirkuluš šta je bilo, al daborme da ne kaže kako je na komšincu napivala ko ona tica što ovce davi već samo tira da je dobila po njokalici.

– Dobro, ženo, sutra posli užne da si tu, a rad one kavgadžince poslaćemo policaja, pa će se vidit za koga je perje, a kome ćemo čutku zavrnit. – bistoš će oma razgalit.

Drugi dan evo dvi stare druge i bistoš uzo prida se onu što je policaj dovo. Kaže kaka je tužba na nju. U nje nije samo ruka hitra već i u jeziku vitrenjača, a svaka druga rič joj: triba kazat kako jeste!

– Da, gospodaru, plenila sam je – triba kazat kako jeste – slatko me palo. A jel ona prijavila šta je na mene lajala?

– E, nije.

– Daborme da nije! Daborme. Misli ona – triba kazat kako jeste – da ste Vi luckasti, pa ćete samo mene uzet priko kolina.

– Dobro, dobro – bistoš vidi da će tu tribat skručit divan, pa dobro ni ne sluša već požuriva – kaži ti šta je lanila.

– Al svašta ružno, pa da je moj čovik – triba kazat kako jeste – blendo i Bog sveti zna šta još.

– I ti nju onda plenila?

– Al onako od srca – triba kazat kako jeste.

– Misliš ti da to mož tako?

– Daborme da mož kad je zaslužila.

– A čime, Bože?!

– Vikala je na mene da sam kurva.

– Ako je, al nije slobodno tuć čeljade.

– Nije?! A šta bi Vi radili, gospodaru, da ja za Vašu ženu vičem – triba kazat kako jeste – da je kurva.

Od bistoša oma posto pućak, zacrvenio se sve do pete, skočio do vrata:

– Napolje! Da Vas moje oči više ne vidile!

A kavgadžinca ruke na kukove:

– Gospodaru, šta vićete?! Ako ste Vi poludili – triba kazat kako jeste – al ja baš bogame nisam.

Pričao Marko Vojnić Purčar Pulak
Pripovetke, 1998.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Za posov mož i štrofovat

Komšijska dica se naručila priko unuka Marina i baš se oklopilo da će u isto vreme doć i faš Joza. I svi došli. Vidim faš Joza iznenadit. Vrpolti se na stolcu, ne razumi šta j sade ovo. Divanim mu šta će sade bit. Ta faš volji odviše divanit a prošo ko malo ko. Od maloci vrag vražji. Oma dicma nudi da im on izdivani kako j ko dite štrofovo. Dica viču: »Mož, mož«. Kaže da j dosta put štrofovo al je ovo bilo baš, pa će: »Dico kadgod bilo drugojačije. Dica su morala radit. Svakom se našo posov i ni se moglo izbirat. Ovako j bilo jedne subote. Sam što j svanilo podizali se. Dok dada upreže majka mi deklemuje šta sve triba radit kad odu: 'Oma š pokupit jajca i guske pušćat na sokak da idu na Dunav. Baka ne može na noge pa š joj ugrijat mliko, podrobit kruva u njeg pa joj dat da jide u krevetu. Onda š naranit i napojit krmaču, kokoška dat. Donećeš sina u pojatu i naranit i napojit kravu, kobilu i šdribe. Kad dođe vreme neka zaboravit otvorit kapiju da guske možu unić kad se vratu. I danaske nema it sigrat se'«. Faš Joza nastavlja: »Bio sam veliki obešenjak. Mene sam sigranje bilo na pameti. Voljio sam tentat, paklit i nisam baš slušo. Mal potli kad su ošli oma po mojmu, pristavim grijat mliko. Mrsco mi bilo čekat da se ugrije već odem pokupit jajca. I dok sam kupio po dvoru tento sam oroza i gusana. Taman nakupim punu košarku gusan i oroz mi poviju. Ja biž, potepam se, spadnem i poluplju se sva jajca. Kasam došo ono mliko izvrilo. Študiram šta ću sade dat baki? Sitim se da u kjeru ima u ćupicama kiselog mlika. Dok idem vidim kera se naoštio otrest mačku. Kako otvaram kjer mačka mi kroz noge unutra a za njom kera. Mačka biž na astal a kera će za njom. Prospu se sve ćupice mlika na astalu. Baka misto podrobita kruva u mliku dobila na kraju masna kruva. Krmača mi u glave al se uputim u pojatu. No vrag nema mira. Čujem štagod škrcu. Krmača provaljila iz kočaka. Davno j dada reko da će vrata opravit. I kuće neg u bostan. Riva l riva. Za njima došle guske i kokoše. Izrivali, iščepkali sve. Da je moljiš neće iz bostana. Kad neće šta ja tu mogu. Mislim se e saću mal dat na sebe pa onda naranit kravu i kobilu sa ždribetem. Iđe najglavnije. Makar bio mali al sam svašta voljio probat. Nema se duvana a kamo l cigaretle al smo mi dica izmislili štagod što vam ne smijem kazat. Pokupiš pa osušiš i kad triba sam zamotaš u kaki papir pa pućkaš. E to j bilo štagod. Zavaljio se u sino zamoto, pripaljio i pućkam. Zadrmo. No vrag ne spava pa se od te cigaretle zapalji sino di sam ležo. I ja skoro gorit počo. Trč do bunara. Vuci vodu, poljivaj, gasi. Taman ugasio a na poslidnjem kabl pokida se štranga od kabla. Kabov osto dole u bunaru. Taman podne, najveća zapara a ja se pristavio u komarnik. Ni tu nisam mirovo. Metnem obadve noge zaglavu tako da je ne mogu skinit i tako dočekam moje iz Atara. Silom su mi noge svukli, za dlaku doktor moro doć. I tako sam dico skoro sve poradio taj dan. E to veče sam štrofovo. Kaiš radio tako da nedilj dana na dupe nisam mogo sist a za sigranje nisam smio ni pitat«.

U NEKOLIKO SLIKA

Vrtić Anđeli čuvari u Tavankutu

Kolač s jabukama

Brojni su recepti kolača s jabukama i zapravo svaka domaćica ima onaj koji je »poseban«. Među te »posebne« možemo ubrojiti i ovaj sočni kolač s jabukama. Istini za volju, nije ranije bilo baš šlaga, a niti slatkog vrhnja, ali današnje varijante ovog starog recepta zahtijevaju prilagodbu onoga što imamo i što se dâ lako i brzo pripremiti. Protekla tri desetljeća već se mogao naći šlag, pa bi on mogao biti bolja opcija za ovaj kolač.

Nema određenih pravila kada je u pitanju kolač s jabukama, u smislu kada se i kojim povodom pravio. Zapravo, pravio bi se kad god je bilo jabuka, odnosno kad bi domaćica vidjela da se pojedine jabuke kvare, često bi znala iskoristiti ih i napraviti baš ovaj kolač. Nisu nekada postojale hladnjače za čuvanje jabuka, nego se moralo s vremena na vrijeme pretresati, odnosno preslagati jabuke, kako bi se one kvarne izbacile da ne kvare i druge.

Jabuke u ovoj kombinaciji s orasima, *piškotom* i šlagom su osvježavajući desert koji uvijek godi.

Potrebno:

jabuke
orasi
šećer
šlag

mljeko (za šlag)

za piškotu:

4 jaja

4 jušne žlice šećera

4 jušne žlice brašna (oštro)

Priprema:

Kako biste kasnije lakše okrenuli pečenu piškotu s jabukama, može se u tepsiju staviti papir za pečenje (nekada se koristio takozvani flis papir). Očistiti jabuke te ih izrezati na polutke ili eventualno četvrtine i slagati ih u tepsiju. Kružno narezati orahe i posuti ih po poslaganim jabukama. Sve to posuti šećerom po želji u zavisnosti koliko su jabuke slatke, odnosno kisele.

Bjelanjke umutiti, te im dodati šećer (4 žlice). Postupno dodavati žumanjke i sve umutiti. Kada se smjesa ujednači i uveća, dodati 4 žlice brašna i sve sjediniti kuhačem. Dobivenu smjesu za piškotu prelići preko jabuka i staviti da se peče na 200 stupnjeva, 20-30 minuta u zavisnosti od pećnice. Kada je pečeno, ostaviti da se prohladi saticak vremena, te potom okrenuti naopako (na tepsiju staviti tacnu u kojoj će se servirati i okrenuti). Pažljivo skinuti papir za pečenje. Umutiti šlag s mlijekom i premazati kolač. Ukrasiti po želji i rashladiti.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

5+plus

JEDNOM POLISOM
pokrijte 5 rizika

Osigurajte sebe, svoj automobil i putnike u njemu samo jednom polisom

Maksimalan oprez u vožnji, briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti poput kvara vozila, loma stakala i prirodnih rizika. Bilo da ste na odmoru ili službenom putovanju, uz polis **Paket 5+ Milenijum osiguranja** nećete morati da brinete zbog okolnosti koje nisu pod Vašom kontrolom.

Ovom polisom osigurobate se od **pet najčešćih rizika** i obezbediti:

1. Osiguranje od loma stakala na putničkom vozilu;
2. Osiguranje putničkog vozila od oštećenja usled prirodnih rizika;
3. Osiguranje lica u putničkom vozilu od posledica nesrećnog slučaja – nezgode;
4. Pomoć na putu;
5. Zamensko vozilo.

MILENIJUM OSIGURANJE

Vasima je da odaberete svoj izbor

www.mlos.rs

011/ 715 23 00

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije

Radio Maria play

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po **1 dinar** ili
- 12 meseci sa **50% popusta**

AT

Astra

Telekom

011 44 22 009

***Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«***

Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 400 dinara.